

1975/76:73

Nr 73

Torsdagen den
26 februari 1976

Torsdagen den 26 februari

Kl. 14.00

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens kammare

Undertecknad anhåller härmed om entledigande från suppleantskapet i utbildningsutskottet.

Stockholm den 25 februari 1976

Evert Svensson

Denna anhållan godkändes av kammaren.

§ 3 Meddelande om tidpunkt för besvarande av interpellationer

1975/76:97 om avsättningsmöjligheterna för mindre tonnage

1975/76:101 om fördelningen på återdistributörer av ökade kostnader för elproduktion

1975/76:110 om statliga företag

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Jag har att anmäla att jag på grund av resor och av arbetsmässiga skäl inte kan besvara interpellationen 97 av herr Siegbahn, interpellationen 101 av herr Fågelsbo och interpellationen 110 av herr Burenstam Linder under föreskriven tid.

Jag har för avsikt att besvara herr Siegbahns och herr Fågelsbos interpellationer den 12 mars och herr Burenstam Linders interpellation i samband med behandlingen av propositionen om kapitaltillskott till Statsföretag.

§ 4 Om tidpunkten för tillsättande av en parlamentarisk utredning i jämställdhetsfrågor

Herr statsrådet PETERSON erhöll ordet för att besvara fru *af Ugglas* (m) den 12 februari anmälda fråga, 1975/76:224, till fru statsrådet Leijon, och anförde:

Herr talman! Fru *af Ugglas* har frågat statsrådet Leijon när regeringen avser att tillsätta den parlamentariska utredning i jämställdhetsfrågor som riksdagen uttalade sig för i november förra året. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

*Meddelande om
tidpunkt för
besvarande av
interpellationer*

*Om tidpunkten för
tillsättande av en
parlamentarisk
utredning i jäm-
ställdhetsfrågor*

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om tidpunktn för
tillsättande av en
parlamentarisk
utredning i jäm-
ställdhetsfrågor*

Ärendet bereds f. n. i regeringskansliet. Direktiven för utredningen är under utarbetande. När direktiven är klara kommer en parlamentarisk utredning att tillsättas.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det är med glädje och tillfredsställelse jag tackar för statsrådet Petersons besked. Genom detta får en fråga som varit något av en följetong här i riksdagen äntligen sin positiva lösning.

Men jag skall inte bara tacka utan också ge en mycket kort historiebereskrivning.

Ända sedan år 1971 har det från borgerligt håll krävts att en parlamentarisk utredning skulle tillsättas. År från år har socialdemokraterna sagt nej. I jämviktsriksdagen har läget förändrats. Inrikesutskottet har tillstyrkt våra motionsyrkanden, och i höstas fällde lotten avgörandet till vår förmån.

Socialdemokraternas oginhet i denna fråga, deras sätt att förvägra oppositionen det parlamentariska arbetsinstrument för jämställdhet som den önskat sig, har förundrat mig och många flera i denna kammare.

Socialdemokraternas lust och strävan att monopolisera jämställdhetsarbetet har inte varit särskilt jämlikt. Det är bra att frågan nu får en positiv lösning.

Herr statsrådet PETERSON:

Herr talman! Får jag göra följande tillägg som en parentes. Sedan den första motionen om en parlamentarisk jämställdhetsutredning väcktes har jämställdhetsdelegationen tillsatts och till den knutits en stor delegation med representanter för samtliga politiska kvinnoförbund och andra organisationer, varför regeringen hela tiden har haft initiativet och fört fram frågorna såväl genom förslag till riksdagen som i debatten.

Under årens lopp har det vid flera tillfällen motionerats om en parlamentarisk utredning, och riksdagen har avslagit motionerna. En gång lottades motionen bort, men förra gången lyckades de borgerliga lotta fram en utredning.

Den utredningen kommer regeringen att tillsätta, och när direktiven för den är klara kommer det också att meddelas riksdagen.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det är ju just det, statsrådet Peterson, att regeringen så exklusivt velat ha initiativet som vi på oppositionskanten inte varit nöjda med.

Statsrådet är säkert medveten om att det bl. a. är de tre kvinnoförbundsordförandena som suttit i den stora delegationen som också motionerat i frågan. De har inte varit nöjda med sin passiva roll i den stora delegationen.

Herr statsrådet PETERSON:

Herr talman! Regeringen har aldrig vid något tillfälle hindrat något politiskt parti att framföra synpunkter och förslag för att åstadkomma

en ökad jämlikhet mellan män och kvinnor. Alla förslag och synpunkter i den frågan mottar regeringen självfallet med tacksamhet.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det handlar här om det parlamentariska arbetsinstrumentet för jämställdhetsfrågor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om förslag till riksdagen med anledning av föreningsskatteutredningens betänkande

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Wikströms (fp) den 18 februari anmälda fråga, 1975/76:234, och anförde:

Herr talman! Herr Wikström har frågat mig när jag avser att för riksdagen lägga fram förslag på grundval av föreningsskatteutredningens betänkande.

Föreningsskatteutredningens betänkande har i dagarna skickats ut på remiss till bl. a. ett stort antal föreningar. Remisstiden går ut den 15 maj. Avsikten är att riksdagen skall föreläggas proposition i ämnet under hösten.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Föreningsskatteutredningens betänkande är ett viktigt och ett bra dokument, och det har självfallet stor betydelse för många ickecella föreningar och kristna församlingar här i landet. Jag har nu bara en fråga till finansministern av mer teknisk karaktär: Om en proposition läggs fram i höst, är det då möjligt att få en ny lagstiftning att träda i kraft redan den 1 januari 1977?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det är naturligtvis litet svårt att ge exakt besked på den frågan. Jag utgår från att man bör kunna framlägga propositionen vid riksmötets början i höst, och i liknande situationer har det funnits möjlighet att låta ikraftträdandet ske vid årsskiftet därefter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om tidpunkten för nästa allmänna fastighetstaxering

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Turessons (m) den 20 februari anmälda fråga, 1975/76:247, och anförde:

Herr talman! Herr Turesson har frågat mig om jag ämnar föreslå riksdagen att senarelägga 1980 års allmänna fastighetstaxering.

Arbetet med att få fram underlag för riktvärden, anvisningar m. m. till nästa allmänna fastighetstaxering har redan påbörjats enligt vad jag har inhämtat från riksskatteverket. Någon försening i detta arbete jämfört

Nr 73

Torsdagen den
26 februari 1976

Om förslag till riksdagen med anledning av föreningsskatteutredningens betänkande

Om tidpunkten för nästa allmänna fastighetstaxering

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om bättre tillvara-
tagande av
skogsråvara*

med tidigare års allmänna fastighetstaxeringar föreligger inte. En senareläggning av 1980 års allmänna fastighetstaxering är således inte aktuell.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på den här frågan. Det är bra att det inte blir någon senareläggning. Att jag har ställt frågan har berott på att förberedelserna inte har tagit sig sådana uttryck att det tillsatts någon utredningsgrupp med parlamentariskt inslag, vilket kanske hade varit lämpligt.

De här taxeringarna påverkas i mycket hög grad av inflationsutvecklingen, och de riktvärden och anvisningar för procentuella höjningar som fastställs och utges avser en tidpunkt som ligger ett par år före den då taxeringen sker. 1975 års allmänna fastighetstaxering avsåg närmast 1973 års värdenivå. Med den inflationsutveckling vi haft och har kommer det att bli mycket stora språng i taxeringsvärdena. Det är inte särskilt lyckat om man då senarelägger taxeringarna – varigenom sprången blir ännu större.

Man kan naturligtvis säga att en uppskjuten fastighetstaxering kan ha positiva effekter också. Fastighetsägarnas ökade utgifter på grund av taxeringsvärdeshöjningarna skjuts då upp i tiden något, men å andra sidan blir de språngvisa förändringarna ännu större och ännu svårare att acceptera för de människor som drabbas av dem. Dessa människor får nästan bara vidkännas negativa verkningar av höjda fastighetstaxeringar som är betingade av inflationen. De ger högre boendekostnader och högre skatter och är alltså inte särskilt populära.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om bättre tillvaratagande av skogsråvara

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Lorentzons (vpk) den 11 februari anmälda fråga. 1975/76:222, och anförde:

Herr talman! Herr Lorentzon har frågat mig om regeringen avser att ge skogsbolagen föreläggande att vidta åtgärder i syfte att förhindra påtalade virkesförluster samt att vidta åtgärder för att ta till vara sjunktimmer.

Frågan har sin bakgrund i att en flyginventering inom Västernorrlands län har visat att avsevärda mängder timmer ligger i vattnet vid älvmyrningarna och vid kusten, till synes utan att tas till vara.

Vid magasinering av virke utanför skogsindustrins anläggningar vid kusterna uppstår vissa råvaruförluster främst till följd av att virke sjunker och sedan inte tas till vara. Förluster i form av sjunktimmer är vidare vanliga framför allt vid flottning. I takt med att flottningen har avtagit och virkesråvaran blivit knappare har emellertid dessa förluster minskat. Det virke som man i dag kan se vid älvmyrningarna torde således till sin huvuddel bestå av lagrat virke som väntar på att användas i industrin. Man bör vidare ha i minnet att det inte tillvaratagna virket har samlats

Torsdagen den
26 februari 1976*Om bättre tillvara-
tagande av
skogsråvara*

upp under en lång period varför förlusterna mätta i förhållande till ett års förbrukning torde vara obetydliga.

Givetvis bör det åligga skogsbolagen att tillvarata och hålla undan virke i den utsträckning som bl. a. farbarheten på älvarna kräver detta. Efter vad jag har erfarit har också flera skogsbolag på senare tid ökat sina insatser för att ta till vara sjunktimmer och annat s. k. förlustvirke.

Några direkta åtgärder från regeringens sida för att öka tillvaratagandet är inte aktuella, men jag vill avslutningsvis peka på att frågan om virkesanvändningen, inbegripet åtgärder att öka tillvaratagandet av virke, ingår som en del i det utredningsarbete som f. n. pågår på skogsnäringsens område och som skall utgöra underlag för det skogspolitiska program som skall föreläggas riksdagen år 1978.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga. Svaret är positivt hållet, och det hänvisas till att den fråga jag tagit upp skall bli föremål för utredning när det skogspolitiska programmet framläggs 1978. Men jag tycker ändå att industriministern är alltför optimistisk när det gäller skogsbolagens handlande.

Jag vet inte varifrån industriministern fått sina uppgifter när han säger att det timmer man i dag ser vid älvmyningarna till huvuddelen består av lagrat virke, som väntar på att användas inom industrin. Bolagen i fråga har sin egen flottningsförening, som skall ta till vara det timmer som flyter i land. Detta har inte blivit gjort. I vissa fall har arbetet lämnats bort på entreprenad, men det har visat sig ge så dålig ersättning att ingen vill ha jobbet.

När den flyginventering som jag hänvisat till i min fråga och som industriministern också nämner i sitt svar gjordes hittade man 220 000 stockar, som spolats upp på stränderna. Det var råvara för 12 milj. kr., och bara vid Ångermanälvens mynning, på ett så litet område som mellan Ljungans fyr och Ytternäsen söder om Ulvön, låg 105 000 stockar. Vid den konferens som hölls visste man inte alls hur man skulle ta till vara detta timmer.

Att skogsbolagen på senare tid skulle ha visat större intresse för denna fråga än tidigare tror i varje fall inte jag på. Så sker nog bara om regeringen tvingar dem till det. De har fått sin virkesråvara billigt under år som gått genom låga skogsarbetarlöner, därför har de handlat på detta sätt.

Vad gäller sjunktimret säger anställda vid skogsbolagen i varje fall vid Ångermanälven att det ligger miljontals stockar på älvbotten, vilket skogsbolagen inte gör någonting åt. De timmermagasin och lagringsbommar som man använder är inte i det skick som erfordras för att hindra timret från att sjunka. Det sjunker därför under bommarna och ligger sedan kvar på botten utan att något görs åt det hela.

Jag skulle vilja referera till den socialdemokratiska tidningen Nya Norrland, som för en tid sedan gjorde ett ambitiöst reportage med temat "Guldet på Ångermanälvens botten". Man hade anlitat några ungdomar

Torsdagen den
26 februari 1976

Om ordersituationen vid Uddevallarvet

som innehade dykarutrustning, och de kunde berätta hur det i verkligheten förhöll sig med sjunktimret. Men ingenting gjordes från vare sig skogsbolagen eller ansvariga myndigheter. Ändå vet vi vilka pengar dessa skogsbolag har tjänat. De har haft alla möjligheter att angripa frågan på ett helt annat sätt än vad som hittills skett.

Jag tycker följaktligen att industriministern är för optimistisk i sitt svar, i synnerhet då det råder en omfattande brist på skogsråvara.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om ordersituationen vid Uddevallarvet

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Burenstam Linders* (m) den 12 februari anmälda fråga, 1975/76:225, och anförde:

Herr talman! Herr Burenstam Linder har frågat mig om jag kan redogöra för ordersituationen för Uddevallarvet.

Uddevallarvet har en orderstock som sträcker sig t. o. m. år 1978. Den omfattar 13 fartyg på totalt 2,5 milj. ton dw. Ett fartyg har levererats i år. Sammanlagda leveranssumman för åren 1976–1978 beräknas till 2 600 milj. kr. Varvet har inte fått några avbeställningar men man har konverterat ett fartyg på 233 000 ton dw till två mindre på vardera 118 000 ton dw. Den internationella varvsmarknaden befinner sig som bekant i en svår situation, vilket självfallet skapar osäkerhet för hela den svenska varvsindustrin.

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr industriministern för svaret. Bakgrunden till min fråga är att under året kommer den nya stora dockan vid Uddevallarvet att vara färdigställd. Den kommer att ha kostat ungefär 650 milj. kr. och skall användas för att bygga supertanker av allra största format.

I varvets orderbok har det funnits två sådana båtar. Enligt vad industriministern säger i svaret är en av dessa beställningar annullerad. Därför uppstår frågan vad som kommer att hända. Kommer denna nya docka, med de pengar som där är nedlagda, till användning? Det är självklart att vi hoppas på det. Men att det finns anledning till oro förstår man när man läser det brev som chefen för Uddevallarvet nyligen skrev till industridepartementet och där han bl. a. säger följande:

”Som bekant har detta läge” – alltså för varvet – ”katastrofalt ändrats och Uddevallarvet måste bli för att någorlunda hålla orderstocken intakt delvis påtaga sig parter i fartyg byggda vid varvet, vilket i sin tur medför kraftiga finansiella påfrestningar. Därtill kommer att det svårartade läget för rederinäringen i vissa fall fordrar kraftiga jämkningar i ingångna avtal medförande en försämring i resultatbild. Den kraftiga kostnadsutvecklingen har också bidragit till att fördyra våra produkter liksom pågående investeringsprogram.”

Varvschefen skriver också att upplåningsbehovet för refinansiering av krediter under 1976–1977 beräknas uppgå till 800 milj. kr.

Det är, herr talman, ett helt annat tonfall i det brevet än vad industriministern anslog i sitt svar på min fråga. Vad jag nu undrar är: Håller Uddevallavarvet f. n. på att ta andelar i båtar som varvet bygger, och håller alltså varvet på att till en del bli ett rederi på kuppen? Innebär det i så fall att man kallt räknar med att kanske få omfattande driftsförluster på dessa olika parter, vilket naturligtvis skulle kunna bli en ytterligare påfrestning på varvet utöver dem som man under alla omständigheter kommer att utsättas för?

Herr talman! Jag kritiserar inte varvsledningen eller de anställda vid varvet, utan vad jag är intresserad av att veta är hur industriministern ser på denna fråga. Han reser ju ofta runt och berömmar sig av att vara en utomordentlig expert på planering. Socialistisk planering anses ju leda till att all osäkerhet eller åtminstone största delen därav kan övervinnas. Industriministern har ofta sagt att han haft ett mycket aktivt intresse för Uddevallavarvets investeringsplaner. Därför är jag mycket angelägen att höra hur industriministern bedömer utsikterna för den nya dockan.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Påståendet att jag skulle åka omkring och berömma mig själv får stå för herr Burenstam Linders räkning. Jag försöker redovisa fakta.

Jag har inte sagt i mitt svar att någon av de två stora båtarna på 485 000 ton är avbeställd. Båda beställningarna kvarstår. Däremot pågår diskussioner om eventuell konvertering av den ena till uppdelning på ett par beställningar. Resultatet av de förhandlingarna vet jag i dag ingenting om; de är inte klara ännu. Fortfarande har vi två båtar i storleksklassen 485 000 ton beställda, vilket den docka som byggs är avsedd att kunna klara. Men denna docka byggs självfallet inte bara för dessa stora båtar, utan den byggs så att man där skall kunna lägga in flera mindre båtar. Det var en självklar uppgift för dem som planerade investeringarna att så skulle ske.

Som jag har sagt har åtskilliga av våra varv besvärigheter. Uddevallavarvet har den i vårt land längsta orderstocken. Varvet har framlagt sitt bokslut för år 1975 – jag har bara sett det i en tidningsuppgift i dag – vilket efter avskrivningar visar en vinst på 10 milj. kr. Jag skall inte gå in i en allmän varvsdebatt i dag, men jag tycker mig ändå ha rätt att jämföra den vinsten med de förluster som Eriksbergsvraket har måst redovisa för samma år och som ligger på ca 420 milj. kr. Sedan får det bli en lyssnarens bedömning, om jag här berömmar Uddevallavarvet eller inte; jag bara noterar de fakta som föreligger.

Att i de förhandlingar som redan tagits upp också den frågan kommer upp huruvida varvet har möjligheter att gå in med någon viss ägarandel – vilket är relativt vanligt – är heller inte uteslutet för de stora båtar som Uddevallavarvet har i beställning.

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om tidpunkten för
väntat betänkande
från 1973 års
vapenfriutredning*

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Förvisso uppehöll även jag mig vid fakta. Vad jag väsentligen använde min tid till var att läsa upp ett citat ur ett brev från chefen för Uddevallavarvet till industriministern vilket andas ett helt annat tonfall än det som industriministern f. n. använder när han försöker bedöma läget.

Det är bra om jag har feltolkat svaret och att det inte föreligger någon annullering, men kvar står ju – som också industriministern sade – att det pågår förhandlingar om att man eventuellt skulle behöva omkonstruera den här beställningen. De uppgifter som åtminstone jag har tyder på att även den andra beställningen – också den med norsk bakgrund – inte är alldeles utom farozonen.

Industriministern försökte säga att den stora nya dockan naturligtvis är byggd så att den kan sysselsättas med att bygga även mindre tonnage. Det är nog en efterhandskonstruktion, om jag får kalla det så, eftersom båtar av den traditionella storleken mycket väl skulle ha kunnat hanteras i den gamla docka som fanns där tidigare. Den nya dockan är klart byggd för att där skall kunna hanteras stort tonnage, och där har man då två båtar i order. Beträffande en av dem pågår förhandlingar om annullering av beställningen, och även den andra är sannolikt i farozonen. Till detta kommer att man när man sätter sig ner för att förhandla tydligen kommer att tvingas göra kraftiga jämkningar i kontrakten och eventuellt gå in som partdelägare.

Då säger industriministern att det är mycket vanligt att varven går in som partdelägare. Ja, men åtminstone den bild som jag har fått av branschen ger vid handen att det är ovanligt att varvet *i efterhand* går in som partdelägare i ett fall som detta. Att man däremot har gjort det i förväg i vissa fall är en annan sak.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om tidpunkten för väntat betänkande från 1973 års vapenfriutredning

Herr försvarsministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Wikströms (fp) den 18 februari anmälda fråga, 1975/76:235, och anförde:

Herr talman! Herr Wikström har frågat mig, när vapenfriutredningen väntas bli klar med sitt betänkande och om jag avser att påskynda utredningens arbete.

Som jag redan tidigare redovisat för kammaren avser 1973 års vapenfriutredning att lägga fram sina förslag under hösten 1976. Jag utgår från att denna tidsplan kan hållas och att proposition i ärendet kan läggas fram under år 1977.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Vapenfriutredningen har ju arbetat i snart tre år och det är länge nog.

Allmänhetens rättskänsla har lett till allt kraftigare reaktioner inför

behandlingen av ett stort antal fall där ansökningar om vapenfri tjänst inte bifallits.

Ännu mer har många upprörts över att sådana som nekats vapenfri tjänst har kastats i fängelse när de vägrat bära vapen. I sak finns det mycket att säga här. Jag begränsar mig till några synpunkter i dag.

Man bör naturligtvis söka tillskapa fler tjänsteområden. Det är också önskvärt att man kan tillskapa tjänster utanför totalförsvarets ram. Annars får vi även i framtiden räkna med hundratals fall årligen av totalvägran.

Jag tycker alltså att det kan vara rimligt att man i framtiden får två kategorier av vapenfria, dels den vi har, dels en ny kategori som inte skall inkallas vid krig för tjänstgöring i totalförsvaret. Inom denna kategori får man naturligtvis i gengäld räkna med att göra en extra lång tjänst i fredstid.

Det är också rimligt att kravet på att vapenfrinämnden skall mäta hur djup samvetsnöden är utgår och ersätts med en mera rättvisande och objektiv prövningsmodell.

Slutligen bör naturligtvis sanktionerna ändras.

Nu brådskar det med detta. Försvarsministern säger att utredningen skall bli klar i höst och att riksdagen skall kunna fatta ett beslut under 1977. Jag hoppas då att en proposition skall kunna komma så att ett beslut fattas under våren 1977 och vi får en ny lagstiftning som gäller från den 1 juli nästa år.

Jag skulle gärna vilja ställa en fråga till försvarsministern. Vore det inte rimligt att man i avvaktan på en ny lagstiftning låter alla fängelsedomar för totalvägran få anstå?

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag har svarat på den fråga som herr Wikström ställt. Han kände inte behov av annat än att få veta när utredningen blir färdig, och det har jag alltså svarat på. Därför skulle det i och för sig inte vara motiverat att gå in i en sakdebatt på den korta tid som står till förfogande.

Men jag vill erinra herr Wikström om att han i utredningens direktiv kan läsa att utredningen måste ta upp de här väsentliga frågorna till behandling. Vilka uppgifter kan man finna för dem som inte vill bära vapen? På vilket sätt skall vi kunna finna ett annat korrektiv än fängelsestraffet? Osv. Jag utgår från att utredningen arbetar med tanke på att kunna finna ändamålsenliga lösningar. Men det vore väl för mycket, herr Wikström, att jag skulle avge någon deklaration innan vi fått något förslag från utredningen! Jag bör rimligtvis vänta på detta innan jag kan ta ställning till sakfrågorna.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det kan inte vara obekant för försvarsministern att det råder en djup otillfredsställelse med den långa tid som denna utredning har tagit på sig. Därför har jag frågat om det inte vore aktuellt att påskynda dess arbete.

Jag hade annars bara en punkt där jag ville ha ett besked av för-

*Om tidpunkten för
väntat betänkande
från 1973 års
vapenfriutredning*

svarsministern, och det var om det inte med tanke på allmänhetens rättskänsla ändå vore rimligt att de fängelsedomar som utdöms för totalvägran får anstå i avvaktan på att utredningen blir färdig. Redan i direktiven anges ju att nya sanktioner bör tillkomma, och det kan väl inte vara rimligt att man då under 1974 hade 700–800 fall av fängelsestraff för totalvägran. Mitt intryck är att allmänhetens rättskänsla inte accepterar detta, och då kunde det vara rimligt att man genom ett uttalande klargör att här bör en ändring komma till stånd.

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag var inte beredd på att gå in i svaromål på den här punkten eftersom herr Wikström inte hade frågat om detta. Men såvitt jag kan förstå ankommer det inte på en försvarsminister att ha någon mening om hur svenskt domstolsväsen skall fungera. Jag anser det rimligt att jag får tillgång till ett betänkande innan jag tar ställning i sakfrågan.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Ja, herr försvarsminister, men det är väl ändå så att denna fråga har diskuterats i många år. Inom det socialdemokratiska partiet har Broderskapsrörelsen gjort en föredömlig insats när det gäller att väcka opinion på den här punkten. Det kan inte för någon i försvarsdepartementet vara främmande att man i breda lager – också bland dem som i likhet med mig själv har gjort vapentjänst – tycker att det är en orimlig situation att år efter år unga män skall kastas i fängelse därför att vi inte har kunnat lösa frågan om tjänstgöringsalternativ för vapenfria värnpliktiga.

På den punkten tycker jag att försvarsministern kan ha en personlig ståndpunkt – och säga – att det här är inte bra, vi skall ändra på det. Svårare än så är inte frågan, och den kan ju inte vara obekant för försvarsministern.

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag förstår att herr Wikström inte har följt med i den debatt som har förekommit. Det är precis detta jag har sagt tidigare i kammaren – att jag hoppas vi skall komma ifrån denna form av bestraffning. Det tror jag andra ledamöter i kammaren, som har följt frågan, kan vitsorda. Men det är orimligt att jag skall gå in i en saktidning om den fråga som herr Wikström har ställt. Jag är beredd att göra det i andra sammanhang.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tycker att försvarsministern leker prinsessa på ärten. Det är väl självklart att när man ställer en fråga om att påskynda utredningens arbete, så är det därför att man är otillfredsställd med takten i utredningens verksamhet – och den känslan är ganska allmänt utbredd.

Jag är tacksam om försvarsministern delar min ståndpunkt. Han har då anledning att se till att utredningen nu verkligen blir färdig i början av hösten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om utlokalisering av statens bakteriologiska laboratorium till Umeå

Nr 73

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om utlokalisering
av statens bakteriologiska laboratoriu-
m till Umeå*

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara fru *Wiklunds* (c) den 20 februari anmälda fråga. 1975/76:246, och anförde:

Herr talman! Fru Wiklund har frågat när proposition kommer att framläggas om utlokalisering av statens bakteriologiska laboratorium (SBL) till Umeå.

Utredningen om SBL:s lokalisering avlämnade sitt betänkande sommaren 1975. Utredningen fann det under vissa förutsättningar möjligt att flytta SBL:s produktionsavdelning till Umeå. Beträffande SBL:s övriga verksamhet ansåg utredningen övervägande skäl tala emot en flyttning till Umeå.

Betänkandet har därefter remissbehandlats, och ärendet bereds f. n. inom socialdepartementet.

Fru WIKLUND (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, även om det i och för sig inte var så upplysande.

Redan i den utredning som tillsattes 1969 och som leddes av Pierre Vinde, angående utlokalisering av statliga verk från Storstockholmsområdet, föreslogs utlokalisering av statens bakteriologiska laboratorium, och man föreskrev kraven på lämplig lokaliseringsort.

Den 16 februari 1973 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla högst fyra sakkunniga för att utreda de närmare förutsättningarna och formerna för omlokalisering av SBL till Umeå. Utredningen lämnade sitt betänkande den 4 juni 1975, och sedan har allt varit tyst. Det var vissa spänningar i denna utredning, men man kom fram till att en utlokalisering av produktionsavdelningen till Umeå kunde passa utmärkt, som har sagts här. Man föreslog en förstärkning av de mikrobiologiska forskningsresurserna i Umeå för att trygga SBL:s produktion. Man ansåg att om produktionsavdelningen förflyttades till Umeå, skulle den försörjningsmässigt infogas i en redan väl fungerande miljö och att extra insatser, som kunde erfordras, skulle vara ytterst marginella.

Det viktiga för Västerbotten är att denna åtgärd kommer att tillföra länet 160 nya arbetstillfällen. Hos alla västerbottningar har tron funnits att bakom båda dessa utredningar fanns en klart uttalad mening av regering och riksdag, att utredningen skulle leda till resultat. Det är inte bara vi här i riksdagen som nu undrar varför det inte kommer någon proposition i ärendet. I Västerbotten undrar man allmänt vad som döljer sig bakom senfärdigheten och vankelmodet. Helt osökt kommer tanken för mig att vi har valår i år och att det kanske skulle vara känsligt ur den synpunkten. Det skulle vara välgörande om statsrådet ville redovisa sin personliga syn på ärendet.

Kvar står ändå det faktum att den utredning som tillsattes 1969 och avlämnade sitt betänkande 1972 säger att inga hinder visats mot en om-

145

lokalisering av SBL och att SBL därför bör omlokaliseras. Detta har riksdagen instämt i, och då borde det också vara rimligt att regeringen tog itu med frågan.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Vi är i hög grad engagerade i denna fråga, och som jag har nämnt är den föremål för beredning i departementet. Med hänsyn till de delade meningar och även de nya synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen av utredningens betänkande krävs en omfattande beredning av ärendet. Den beredningen är inte avslutad. Jag kan därför inte för dagen uttala mig om tidpunkten för framläggandet av en eventuell proposition.

Här är det ju inte fråga om hänsynstagande till en valrörelse utan om en viktig sakfråga som vi på sedvanligt sätt grundligt behandlar.

Fru WIKLUND (c):

Herr talman! Jag är naturligtvis tacksam över att regeringen är engagerad i frågan. Men kvar står det faktum att de utredningar som föreligger har visat att det finns stora möjligheter att omlokalisera just SBL, och den senast gjorda utredningen har ju också klart tagit ställning för Umeå när det gäller produktionsenheten.

Jag förstår att det måste till en hel del förberedelser, men med hänsyn till länets situation är vi naturligtvis tacksamma om dessa förberedelser inte tar hur lång tid som helst.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om förkortad väntetid för erhållande av ögonproteser

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 19 februari anmälda fråga, 1975/76:244, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag är beredd medverka till att snabba åtgärder vidtas i syfte att nedbringa de långa väntetiderna som kan uppkomma för de patienter som är i behov av individuellt tillverkade ögonproteser.

Som bekant har sjukvårdshuvudmännen från den 1 januari 1976 övertagit hela ansvaret för hjälpmedel till handikappade. Till dessa hjälpmedel räknas ögonproteser, som följaktligen har tagits upp i den hjälpmedelsförteckning som Landstingsförbundet har sammanställt till ledning för sjukvårdshuvudmännen.

På uppdrag av socialstyrelsen har De blindas förening nyligen företagit en utredning om ögonprotesförsörjning i landet. Av denna framgår bl. a. att 36 ögonkliniker håller lager av standardproteser. Dessa är utförda i varierande storlekar och färger. Man söker i första hand välja ut en passande protes ur detta lager. Specialproteser tillverkas individuellt för de patienter som av olika skäl inte kan få en passande protes ur klinikens lager. Utprovning och tillverkning av specialproteser av glas ombesörjs

av ett fåtal privata ögonprotetiker som besöker de större ögonklinikerna under vissa bestämda tider. Genom ökande efterfrågan på specialproteser har väntetiderna förlängts. Enligt vad jag inhämtat har huvudmännen sin uppmärksamhet riktad på denna fråga. Det är min förhoppning att huvudmännen i samarbete med socialstyrelsen och landets ögonkliniker skall kunna begränsa väntetiderna för specialproteser.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Det finns enligt uppgift grovt räknat mellan 8 000 och 10 000 personer i vårt land som använder ögonproteser, och det har framkommit att väntetiderna för individuellt tillverkade ögonproteser är oacceptabelt långa. Beträffande standardproteser föreligger inga direkta väntetider.

Normalt är det ju så att patienter efter operation erhåller en standardprotes. Vanligen brukar den sedan ersättas av en individuellt tillverkad ögonprotes. Byte av protes brukar när det gäller vuxna personer ske vart tredje år och när det gäller barn varje år. Det är naturligtvis inte tillfredsställande att vi i huvudsak är beroende av en utländsk firma för tillverkningen av individuellt avpassade ögonproteser. Även om det enligt uppgift rör sig om en seriöst arbetande firma som presterar goda arbetsresultat är det ej tillfredsställande att vi saknar en utbyggd verksamhet i Sverige för detta ändamål.

Jag ifrågasätter, herr socialminister, om det inte vore möjligt att den verksamhet som Landstingens Inköpscentral, LIC, bedriver kunde vidareutvecklas så att företaget även tar upp tillverkning av ögonproteser av det slag jag här talar om och att denna tillverkning samordnas med den redan organiserade LIC-verksamheten. Förslagsvis kunde tillverkningen av ögonproteser och öronproppar samt vissa uppgifter som tandteknikerna har samordnas.

Jag vet över huvud taget inte om något dylikt intresse förefinns från Landstingens Inköpscentrals sida. Jag har endast velat framföra detta förslag som ett alternativ för att komma till rätta med de alltför långa väntetiderna för dem som behöver individuellt anpassade ögonproteser. Att behovet är mycket stort har jag fått bekräftat inte minst efter det att jag framställde denna fråga. Det lär finnas personer som får resa till Danmark och Västtyskland på egen bekostnad för att byta sina proteser, och det är ju föga tillfredsställande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om vidgad rätt till ersättning åt brottsoffer

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Westbergs* i Ljusdal (fp) den 11 februari anmälda fråga, 1975/76:221, och anförde:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal har frågat mig om jag avser att föreslå sådan ändring av bestämmelserna om ersättning till brottsoffer att ersättning i särskilt ömmande fall kan utgå även för personskador

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om vidgad rätt till
ersättning åt
brottsoffer*

som har uppstått i samband med brott som begåtts före 1971.

Bestämmelserna om ersättning till brottsoffer gäller inte för skador som har inträffat före den 1 januari 1971. Jag avser inte att föreslå någon ändring på denna punkt.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga och konstaterar att det är negativt. Men jag hoppas ändå att det skall finnas möjligheter att hjälpa i speciellt ömmande fall.

När vi tog beslutet 1971 om ersättning för personskador på grund av brott utgick förslaget från att man i första hand skulle ta sikte på att tillgodose de socialt mest ömmande fallen. Förslaget från regeringen utsattes för stark kritik från olika motionärens sida, då man ansåg förslaget alltför restriktivt. Framför allt ville man att ersättning för personskada på grund av brott skulle utgå med belopp som fastställts av domstol och som motsvarade hela skadan. Direktiven för den utredning som arbetar vidare med dessa frågor präglas ju också av en mindre restriktivitet när det gäller ersättningen än vad som framkom vid beslutet 1971.

Synen på brottsoffren har förändrats. Jag är övertygad om att det finns ett stöd i den allmänna opinionen för stor generositet mot brottsoffren, när det gäller den ekonomiska ersättningen för skador som drabbat dem. Och enligt min mening gäller det även i de fall då skadan inträffat före 1971.

Nu finns det emellertid fall som inträffat före 1971, även ömmande sådana, där vederbörande har fått avslag på sin framställning om ersättning. Jag känner till ett fall, där vederbörande av domstol har tilldömts ett skadestånd på 120 000 kr. plus 24 000 kr. om året i livränta, att betalas av den skadevällande. Beloppens storlek visar att det var fråga om mycket allvarliga skador. Vederbörande som skulle betala hade emellertid ingenting att betala med, och inga utmätningsbara tillgångar fanns. I det läget sökte den skadade ersättning från den s. k. brottsofferfonden men blev vägrad ersättning.

Det är mot den bakgrunden som min fråga har ställts. Och nu konstaterar jag som sagt att svaret är negativt. Men min följdfråga blir då: Vill statsrådet ändå inte pröva möjligheten att på annan väg, av nåd, betala ut ersättning i ett sådant fall?

Det måste kännas mycket otillfredsställande att personer som har drabbats av skada genom brott och tilldömts skadestånd av denna storleksordning inte får någon som helst hjälp utan måste bära hela bördan själva och därigenom komma in i förhållanden som är helt oacceptabla.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! När de här nya ersättningsmöjligheterna kom till fick vi en del ansökningar som avsåg tiden före den 1 januari 1971. Men vi ansåg oss i princip nödsakade att hålla på tidsgränsen. Dock har vi i ett par särskilt ömmande fall utgivit ersättning. Det var 1972, kanske 1973.

Det kommer fortfarande någon gång in sådana ansökningar, men allt-

eftersom tiden går blir det svårare att utreda och klarlägga hur det verkligen var. Jag tror inte att vi på de senaste två åren utgivit ersättning för skada som uppstått före den 1 januari 1971. Men själva prövningsmöjligheten kvarstår.

Jag vill som herr Westberg förstår inte uttala mig kategoriskt. Herr Westberg frågade efter en ändring av de fastlagda bestämmelserna. Det finns alltså en allmän möjlighet att i särskilt ömmande fall göra en prövning, även om jag vill framhålla att man här bör vara restriktiv.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för detta tillägg till svaret. Det är med tillfredsställelse jag noterar att det finns möjlighet att i speciellt ömmande fall bevilja bidrag – låt vara att denna möjlighet skall användas restriktivt. Jag tycker det är värdefullt att den möjligheten finns, och jag är tacksam om den tillgrips när behov föreligger.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om bestämmelser för beräkning av dagsbot

Herr justitieminister GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Westbergs* i Ljusdal (fp) den 19 februari anmälda fråga, 1975/76:241, och anförde:

Herr talman! Herr Westberg i Ljusdal har frågat mig om jag avser att ta initiativ till bestämmelser som ger säkrare underlag för fastställande av dagsbot.

Det är naturligtvis av stor betydelse för dagsbotssystemets tillämpning att domstolar och åklagare kan bestämma dagsbotsbeloppet på ett så säkert underlag som möjligt.

Till en början vill jag nämna att enligt 4 § förundersökningskungörelsen (1947:948) skall vid förundersökning i brottmål den misstänktes inkomst- och förmögenhetsförhållanden utredas, om det finns anledning anta att dagsböter kan komma att ådömas. I sådana brottmål finns således alltid vissa uppgifter om den misstänktes ekonomi på vilka domstolen eller åklagaren grundar sin bedömning vid fastställande av dagsbotens belopp.

Det förflyter naturligen viss tid från det att förundersökning har slutförts till dess ansvarsfrågan slutligen prövas. Normalt är denna tidsutdräkt utan betydelse. Detta är särskilt fallet när saken avgörs genom straff-föreläggandē.

Om saken skall prövas av domstol kan de ekonomiska förhållandena i allmänhet utredas genom att domstolen frågar den misstänkte. Att förundersökningens uppgifter i den delen eventuellt har hunnit bli inaktuella saknar då betydelse. Om domstolen anser sig böra avgöra målet i den misstänktes utvaro, gäller dock inte det jag har sagt nu. Finner domstolen att utredningen om den misstänktes ekonomiska förhållanden inte är tillräckligt aktuell, har emellertid domstolen möjlighet att låta komplettera förundersökningen i detta avseende. Jag förutsätter att domstolarna är uppmärksamma på denna punkt och inte nöjer sig med för gamla uppgifter.

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om bestämmelser
för beräkning av
dagsbot*

Med hänsyn till vad jag har anfört nu anser jag det inte finnas något behov av särskilda föreskrifter i syfte att säkerställa att dagsbottsavgifterna alltid är aktuella, när dom eller strafföreläggande utfärdas.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret även på denna fråga.

Varje år döms ett stort antal personer till dagsböter för olika förseelser. Antalet dagsböter beror som bekant på brottets svårighetsgrad och dagsboten på vederbörandes ekonomiska förhållanden och familjeförhållanden, t. ex. antalet barn och, om vederbörande är gift, makens ekonomiska situation.

Till grund för beräkning av dagsboten läggs, som vi nyss hörde, dels en dagsbottsavgift som tas fram vid polisutredningen, dels, om vederbörande är närvarande vid en rättegång, vederbörandes egna muntliga uppgifter. Då strafföreläggande utfärdas är vederbörande ej närvarande.

Den ordning som jag här summariskt har redogjort för är enligt min mening inte helt tillfredsställande. Dagsboten bör grundas på aktuellaste möjliga förhållanden och på så tillförlitligt underlag som möjligt. Det säkraste underlag som torde stå till buds finns hos försäkringskassan, som i regel har aktuella uppgifter på en persons inkomster. En annan sak är att dagsboten helst bör grundas på nettoinkomst och inte på inkomst före skatt, som f. n. sker. Men till den problematiken får vi säkert anledning att återkomma. Vad det nu gäller är huruvida justitieministern är beredd att medverka till att kontroll görs hos försäkringskassan vid fastställande av dagsbotsbeloppets storlek. Det är min följdfråga.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Som jag sade har man nog i allmänhet tillräckliga uppgifter för att göra en tillfredsställande beräkning av dagsbotsbeloppet, men det kan ju finnas situationer där svårigheter föreligger. I sådana fall har man emellertid, som jag sade, möjligheter att anskaffa uppgifter. En sådan möjlighet är naturligtvis att man förhör sig hos försäkringskassan. Jag kan för min del inte se att det föreligger något hinder för att göra det. Skulle där vara några formaliteter, vilket jag inte direkt kan svara på, får man väl undersöka det.

Mitt svar till herr Westberg i Ljusdal är alltså att jag inte kan se annat än att det kan vara lämpligt att göra en sådan kontroll i de fall där man inte på annat sätt kan få fram tillförlitliga uppgifter.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det beskedet. Jag tycker nog att det är viktigt att man får så säkra uppgifter som möjligt när det gäller att fastställa dagsboten, och jag tror att den väg jag nämnde är den tillförlitligaste och bästa. Därför vore jag tacksam om statsrådet ville uppmärksamma detta och eventuellt ta initiativ för att så kommer att ske i fortsättningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om fortsatt verksamhet med intensifierad arbetsförmedling för ungdom

Herr arbetsmarknadsministern BENGSSON erhöll ordet för att besvara herr *Lekbergs* (s) den 18 februari anmälda fråga, 1975/76:237, och anförde:

Herr talman! Herr Lekberg har frågat mig om jag är beredd att medverka till fortsatt verksamhet med intensifierad arbetsförmedling m. m. för ungdom under 20 år.

Sysselsättningsutredningen har den 25 februari i en skrivelse till mig redogjort för vissa preliminära resultat av utredningens försöksverksamhet under perioden september – december 1975. Utredningen har samtidigt bl. a. föreslagit att försöksverksamheten skall fortsätta efter den nuvarande försöksperiodens utgång den 31 maj 1976.

Försöksverksamheten har, enligt vad jag har inhämtat, givit goda resultat. Sysselsättningsutredningens förslag bereds f. n. inom regeringens kansli, och jag kommer i ett senare sammanhang att redovisa mitt ställningstagande.

Herr LEKBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Jag har förståelse för att arbetsmarknadsministern inte kan ge ett entydigt och klart svar, eftersom sysselsättningsutredningen så sent som i går kom med förslag till regeringen om att denna verksamhet skulle fortsätta.

Jag kan intyga att den försöksverksamhet med intensifierad arbetsförmedling för ungdom som förekommit på fem orter har givit ett fint resultat. Bl. a. har man från kommunalt håll i Södertälje, en av de kommuner som har varit försökskommuner, sagt att man blivit förvånad över hur snabbt det har gått att med denna verksamhet skaffa fram jobb till arbetslösa ungdomar i kommunen. Det visar att det går att få fram jobb men att det behövs en uppsökande verksamhet. Det kanske också visar att det är ungefär så här som den framtida arbetsförmedlingen i sin helhet skall se ut.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om åtgärder för att förhindra brandkatastrofer i bussar

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Sven Gustafsons* i Göteborg (fp) den 17 februari anmälda fråga, 1975/76:231, dels herr *Magnussons* i Kristinehamn (vpk) den 18 februari anmälda fråga, 1975/76:236, och anförde:

Herr talman! Herr Sven Gustafson i Göteborg har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta med anledning av busskatastrofen vid Jönköping i syfte att söka förhindra olyckor av detta slag i framtiden.

Nr 73

Torsdagen den
26 februari 1976

Om fortsatt verksamhet med intensifierad arbetsförmedling för ungdom

Om åtgärder för att förhindra brandkatastrofer i bussar

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder för att
förhindra brandka-
tastrofer i bussar*

Herr Magnusson i Kristinehamn har frågat mig om jag anser att busskatastrofen utanför Jönköping motiverar en omedelbar översyn av bussarnas inredningar för att få till stånd regler för användande av mera brandhärdigt material samt i övrigt när det gäller brandrisker i busstrafik.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

En undersökning i syfte att fastställa brandens orsak och förlopp påbörjades omedelbart efter olyckan. I denna inledande undersökning deltog företrädare för den lokala polismyndigheten, statens trafiksäkerhetsverk och brandförsvarsmyndigheten. Därefter har en särskild undersökningsgrupp bildats för att göra en fullständig fordonsteknisk utredning. I denna undersökningsgrupp ingår bilinspektörer från trafiksäkerhetsverket, polispersonal, kriminalteknisk expertis och experter från brandförsvarsmyndigheten. Dessutom kommer representanter för busstillverkaren att delta i utredningsarbetet. Utredningen kommer att bedrivas med största möjliga skyndsamhet. När resultatet föreligger är det möjligt att ta ställning till vilka åtgärder som kan behövas från myndigheternas sida för att förhindra ett upprepande.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Det är egentligen två frågor som jag tycker bör belysas i detta sammanhang. Den första är: Följdes gällande säkerhetsinstruktioner i det aktuella fallet? Den andra är: Kan man anse att dessa instruktioner är tillräckliga eller behövs det ytterligare instruktioner?

Nu har det visat sig att detta inte är någon enstaka företeelse. Strax efter den aktuella olyckan hade vi en bussbrand uppe i Norrland. En buss, som var ombyggd till orkesterbuss, fattade eld. Det var rena turen att bara chauffören fanns i bussen; det gjorde att det här inte blev ytterligare en tragedi. Vi har också läst att en tunnelbanevagn i Stockholm antänts. Det visar alltså att den nu aktuella bussbranden inte är något undantagsfall, och det finns all anledning att se allvarligt på dessa frågor.

Nu förstår jag att utredningen ännu inte är färdig, och jag vet inte om kommunikationsministern fått några upplysningar om vad som hittills kommit fram under utredningsarbetet. Det har sagts att det skulle finnas en brandvarnare i bussen. Å andra sidan har det påståtts att det är en röd lampa som lyser när litet av varje händer, varför bussförarna inte ägnar så stor uppmärksamhet åt detta.

Experter har i tidningsintervjuer sagt att man med en bussklädsel som kostar 1 000 kr. mera än en vanlig klädsel skulle ha kunnat undvika denna brand. Det är alltså en mycket liten kostnad för att undvika en katastrof av den här omfattningen.

Det har också sagts att man i Norge har strängare säkerhetsföreskrifter. Det gör att de bussar som British Leyland säljer till Norge kostar 400 à 500 kr. mer än bussar som säljs till Sverige, därför att de norska bussarna måste ha särskilda säkerhetsutrustningar. Man måste fråga sig om inte 400 à 500 kr. resp. 1 000 kr. är ett rimligt pris för att undvika katastrofer

av det här slaget.

Jag vore mycket tacksam om kommunikationsministern ville kommentera detta och även säga när man kan förutsätta att den här utredningen blir färdig.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga, som jag fattade som tillfredsställande.

Bussolyckan utanför Jönköping var fruktansvärd, och den måste djupt beklagas.

Olyckshändelser av det här slaget inträffar lyckligtvis ytterst sällan. Men tillbudet som sådant var inte unikt, som herr Gustafson redan har påpekat. Det har ju framkommit att sådana funnits vid olika tillfällen. Det finns därför skäl till att se mycket allvarligt på situationen. Det understryks f. ö. av den senaste tunnelbanebranden, då turligt nog ingen människa kom till skada.

Det som klarlagts i samband med diskussionerna kring bussbranden och branden i tunnelbanevagnen ger anledning till åtskilliga funderingar. Det är naturligtvis ingen mening i att söka syndabockar. Men tydligen är det så att det brister i brandsäkerhetsbestämmelserna när det gäller bussar och liknande fordon. Tydligen har det också brustit i samarbetet mellan de två myndigheter som skulle ligga närmast till att handlägga de här frågorna, nämligen statens brandnämnd och trafiksäkerhetsverket. I stället för att försöka få fram effektiva bestämmelser så snabbt som möjligt avvaktar man utarbetandet av europeiska bestämmelser för att anpassa sig till dessa.

Det som främst kommit i blickpunkten i samband med olyckorna är det eldfarliga material som i stor utsträckning används i bussar och tunnelbanevagnar. I en debatt förra våren i Stockholms läns landsting om de här frågorna påpekade ledamoten Lennart Hals att det konstaterats att en tunnelbanevagn innehåller 1,5 ton brännbart material i form av skumgummi, gummimattor osv. Plast, galon och konstfiber anförs vara material som ofta används och som kan åstadkomma en fullständig explosion om elden fattar tag ordentligt. Olycksbussen var tydligen utrustad med sådant här olämpligt material. På några få minuter kan ett fordon vara helt övertänt.

Jag har också fäst mig vid att brandsäkerheten inte kontrolleras fullt ut vid de årliga besiktningarna. Bilprovningen har t. ex. ingen befogenhet att lägga sig i vilket material inredningen är gjord av.

Min fråga är därför: Bör inte brandsäkerheten kontrolleras på ett bättre sätt vid de årliga besiktningarna? Bör man därvid inte t. ex. titta på inredningsmaterialet? En annan viktig detalj gäller möjligheten att skaffa automatiska eldsläckare. En tredje sak är frågan om nödutgångar.

De här sakerna är så viktiga att möjliga lösningar bör sökas nu. Det kan därför inte vara rimligt att avvakta flera år så som trafiksäkerhetsverket har sagt. Jag fattar emellertid den tillsatta undersökningen så,

Nr 73

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder för att
förhindra brandka-
tastrofer i bussar*

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder för att
förhindra brandka-
tastrofer i bussar*

att man nu är inne på den linjen att få fram ett effektivt resultat så fort som möjligt.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det är omöjligt att inom en minut svara på alla de frågor som här har ställts. Jag går därför helt förbi de bestämmelser som finns intagna i 9 § fordonskungörelsen och som skall användas av Svensk Bilprovning vid varje kontrollbesiktning av bussar. Jag utgår ifrån att den som så vill kan själv inhämta innehållet i de bestämmelserna.

Jag går hellre direkt på sak och till den undersökning som nu pågår men vill naturligtvis reservera mig, eftersom vi måste avvakta resultatet av hela utredningen. Jag kan ändå redan nu konstatera att några punkter särskilt kommer att uppmärksammas. En sådan gäller möjligheterna att snabbt utrymma en buss i händelse av brand eller annan fara. Detta har redan nämnts här. Skärpta bestämmelser kan komma att övervägas. En annan fråga gäller varningssystemet till föraren och eldsläckningsmöjligheterna som både herr Gustafson och herr Magnusson har talat om. Det förefaller som om det skulle finnas behov av förbättringar och som om sådana också skulle kunna vara tekniskt möjliga att genomföra.

Ytterligare ett problem som det talas om här och som måste tas upp är den typ av inredning som används i bussarna och dess motståndskraft mot eld. Detta är ett mycket besvärligt område där svårigheterna inte minst är beroende av att nya syntetmaterial ständigt kommer till. Kunskaperna om de här materialens brandhärdighet är fortfarande ofullständiga. Dessa problem gäller inte bara motorfordon, utan vi möter dem på många håll i samhället. Jag kan erinra om den diskussion som fördes för inte så länge sedan om användningen av olika plastmaterial i våra bostäder. Det har också vid något tillfälle visat sig att material som saluförts som brandhärdigt under vissa omständigheter kan brinna rent explosionsartat.

Erfarenheterna torde visa att man här står inför stora problem. Möjligheterna att meddela detaljerade föreskrifter får i och för sig inte över-skattas, men trots detta måste vi självfallet på det här området sträva efter föreskrifter som så långt det är möjligt minskar risken för brand.

Jag vill bara tillägga att om utredningsresultatet skulle visa att åtgärder från regeringens sida är påkallade kommer jag givetvis omedelbart att föreslå sådana. Tyvärr kan jag inte ge något exakt svar på herr Sven Gustafsons i Göteborg fråga om tidpunkten för utredningens avslutande.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag tackar för de kompletterande upplysningar jag fick.

Såvitt jag har förstått kommer själva utredningen om mera permanenta åtgärder att ta mycket lång tid. Det ligger kanske i sakens natur. Därför skulle jag vilja fråga kommunikationsministern om ni överväger några temporära åtgärder, först och främst i fråga om att se till att nuvarande bestämmelser följs.

Flera bussförare har efter olyckan trätt fram och meddelat att de inte har fått någon brandutbildning alls. I vissa fall har vederbörande trafikföretag också vitsordat detta.

Har trafiksäkerhetsverket och vägverket, som har översynen över tunnelbanevagnarna, skickat ut några direktiv om att sådan här brandutbildning måste komma till stånd? Och har man i övrigt med anledning av att utredningen måste ta tid – den är komplicerad – funderat över några temporära åtgärder?

När kommunikationsministern säger att han är villig att omedelbart ingripa om det finns behov av det hoppas jag – och är f. ö. förvissad om – att han följer den här frågan och ser efter om det inte är motiverat med temporära åtgärder i avvaktan på utredning som med nödvändighet tar en viss tid.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Jag är medveten om att det kommer fram mycket nya inredningsmaterial, men det får inte undanskymma nödvändigheten av att undersöka det som redan finns. Det är sådana material som inbjuder till explosioner.

Jag kan föreställa mig vilken olycka som skulle kunna inträffa om t. ex. ett tunnelbanetåg stannade i en tunnel och det blev en sådan här brand. Det vore en ren katastrof.

Som jag har fattat det har statens brandnämnd varnat för de material som finns utan att få trafiksäkerhetsverkets öra för det fullständigt. Det borde ändå finnas möjligheter att fortlöpande testa de material som kommer fram för att se i vad mån de är brandhårdiga.

Jag vill också framhålla att yrkeschaufförer har vitsordat att det är en mycket angelägen åtgärd att bilprovningen årligen kontrollerar brandsäkerheten på ett bättre sätt. Förhållandena är bristfälliga som det är nu.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag är naturligtvis lika angelägen som herr Gustafson – och jag förutsätter också som herr Magnusson och alla andra – om att i den mån vi kan få fram delresultat från den utredning som säkerligen bli långvarig, av naturliga skäl, så kommer vi inte att vänta på utredningens slutrapport.

Skulle här någonting komma till vår kännedom som är möjligt att genomföra temporärt i något avseende – något av det som jag eller frågeställarna har nämnt – skall vi självfallet använda de resurser som kan sättas in för att agera så snabbt som det över huvud taget är möjligt.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag tackar för den här sista upplysningen. Jag fattar det så, att regeringen aktivt kommer att följa frågan och ingripa så snabbt som det är möjligt och inte avvakta att utredningen kommer med ett

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om förbättrad
postservice i vissa
orter*

fullständigt resultat.

Får jag till sist säga att detta är en alarmsignal när det gäller trafik-säkerhetsarbete över huvud taget.

Vi blev med all rätt bestörta över den katastrof där 15 människor dödades i närheten av Jönköping. Men vi skall kanske komma ihåg att det här i landet dödas mer än 15 personer på vägarna varje vecka. Det var när så skedde på en gång som vi upprördes och sade att vi måste vidta åtgärder för att förhindra ett återupprepande.

Varje vecka dör 20 personer på våra vägar. Det bör vara en maning till oss att sätta in alla krafter på trafiksäkerhetsarbete över huvud taget.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om förbättrad postservice i vissa orter

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 17 februari anmälda fråga, 1975/76:232, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat om jag är beredd att medverka till en förbättrad postservice i de orter som fått försämrade förhållanden på grund av tågindragningar och järnvägsnedläggelser.

Herr Börjessons fråga torde avse postbefordran på sön- och helgdagar. På vardagar finns nämligen postbefordran från i princip samtliga orter.

I det av herr Börjesson påtalade fallet fanns före tidtabellskiftet den 1 juni 1975 en tåglägenhet som kunde utnyttjas för postbefordran från Floby till Falköping på eftermiddagen sön- och helgdagar. Från nämnda datum slopades emellertid tåguppehållet i Floby på grund av bristande trafikunderlag.

Utvecklingen under senare år har inneburit att postverket i allt större utsträckning gått över till posttransporter med bil, antingen i verkets egen regi eller genom entreprenör. På mindre orter kan trafikunderlaget på sön- och helgdagar vara så obetydligt, att det skulle medför orimliga kostnader att upprätthålla separata posttransporter.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Även om jag inte är tillfredsställd med svaret på min fråga ber jag att få tacka för detsamma. Av det lämnade svaret framgår tydligt och klart att en nedläggning av en järnvägsstation kan innebära en försämrad postservice för en bygd. I motiveringen till min fråga har jag också hänvisat till ett konkret exempel som belyser detta. Mitt exempel är hämtat från Floby i Skaraborgs län. Detta samhälle har ett invånarantal om ca 2 000 personer. Om man postar ett brev i Floby efter kl. 14.15 en lördag och brevet är adresserat t. ex. till Falköping kommer det inte adressaten till handa förrän tisdag förmiddag. Postbefordran tar med andra ord tre dagar. Skulle det vara fråga om en dubbelhelg blir

tidsåtgången ännu längre. Avståndet mellan Floby och Falköping är endast ca två mil.

Där man tidigare tömde brevlådor på söndagar och andra helgdagar har man genom nedläggningen av järnvägsstationen i Floby gått miste om den service som en postlådetömning innebär. Detta förhållande, herr kommunikationsminister, är inte tillfredsställande. Ett minimikrav är enligt min mening att det i ett sådant samhälle som det här är fråga om borde vara möjligt för postverket att bibehålla sin tidigare service, så att brevlådorna töms även sön- och helgdagar.

Försämringen från resandesynpunkt genom att SJ har lagt ned järnvägsstationen skall inte behöva innebära en försämrad postservice. Så har tydligen blivit fallet för de människor som här berörs, och jag är ledsen att behöva vidarebefordra det av herr kommunikationsministern lämnade svaret till dem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om framtida beslut rörande nedläggning av järnvägslinjer

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Turessons (m) den 18 februari anmälda fråga, 1975/76:233, och anförde:

Herr talman! Herr Turesson har frågat mig om jag i fortsättningen ämnar överlåta åt riksdagen att fatta beslut i förekommande nedläggningsärenden.

Med det uttalande av mig som herr Turesson åberopar har jag velat understryka, att det är riksdagen som har att ta ställning till det statliga stöd som SJ erhåller för drift av olönsamma järnvägslinjer. Självfallet finns det ett nära samband mellan järnvägsnätets omfattning och det anslag som riksdagen beviljar.

I fråga om den fortsatta hanteringen av nedläggningsfrågorna innebär trafikpolitiska utredningens förslag en ordning som medför att riksdagen tar ställning till vilka delar av bannätet som på sikt skall vara kvar och vilka delar av detta som skall kunna bli föremål för nedläggningsprövning av regeringen. I sammanhanget förutsätts således en konkret avgränsning av bannätet som bestämmer utrymmet för regeringens handlande. Utan att regeringen har tagit ställning till trafikpolitiska utredningens förslag – som i denna del godtagits av det stora flertalet remissinstanser – kan jag väl säga, att jag tycker att det ligger mycket i en sådan ordning.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Vi vet alla att allmänheten ofta blir mycket upprörd när järnvägstrafik läggs ned. Vi vet också att i sådana sammanhang riktas mycket hård kritik mot statens järnvägar. Det sker både från allmänhetens sida och från allmänhetens representanter här i riksdagen – och inte

Nr 73

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om framtida beslut
rörande nedlägg-
ning av järnvägslin-
jer*

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om framtida beslut
rörande nedlägg-
ning av järnvägslin-
jer*

minst från press, radio och TV. Men ytterst få av dem som kritiserar tycks komma ihåg att det är regeringen som fattar alla beslut om nedläggning av järnvägstrafik och att regeringen alltså har ansvaret för att tillbörlig hänsyn tas till samhällsekonomi och näringsliv och inte bara till SJ-företagets ekonomi.

Kommunikationsministern uttalade här i riksdagen den 12 februari följande enligt protokollet:

”Låt mig sedan som en allmän kommentar säga att jag finner det viktigt att jag och därmed regeringen slår fast att det är riksdagen och ingen annan som beslutar om förändringar i vårt lands järnvägsnät.”

Sakligt sett är det uttalandet felaktigt. Men det är kanske inte det mest väsentliga. Jag tycker att det viktigaste är att formuleringen är så förrädisk. Den kan ge allmänheten intrycket att regeringen inte har det fulla ansvaret för nedläggning av järnvägstrafik. Och det är naturligtvis mycket illa om regeringen vill försöka komma ifrån det ansvar som obestriddligen ligger just på regeringen enligt riksdagens beslut 1963 – och det beslutet gäller än.

Jag kan förstå att sådana här nedlägningsärenden är besvärliga för regeringen. De är politiskt obekväma. Det är ingen tvekan om den saken. Vi har inte haft några nedläggningar under senare år – jag vet inte ens om vår nuvarande kommunikationsminister har fattat något sådant beslut – men det förändrar inte i sak vad jag har velat påtala i det här fallet, nämligen att det inte är riktigt att man från något håll försöker komma ifrån sitt ansvar. Det är inte riktigt att formulera det så, att sådana missförstånd kan uppstå som det här uttalandet ger anledning till.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag tror inte att det råder några som helst delade meningar om att vi har en mycket förändrad situation i vårt samhälle när det gäller beslutsordningen inom trafikområdet. Vi lever inte längre i en tid där det är möjligt med samma beslutsordning som för låt oss säga 15–20 år sedan. All trafik – både järnvägstrafik och andra kommunikationer av olika slag – blir mer och mer integrerad. Det är inte bara möjligt utan nödvändigt att få övergripande trafikpolitiska beslut konfirmerade av riksdagen. Trafikpolitiska utredningen har med utgångspunkt i sina direktiv tillämpat den satsen hittills, och ingen av de remissinstanser som har yttrat sig över utredningens förslag har, som jag sade, haft något att erinra mot det.

Jag tror således, herr Turesson, att vi skall vara medvetna om att vi nu befinner oss i en sådan situation att beslut om förändringar exempelvis i vårt järnvägsnät måste vara förankrade i riksdagen – lika väl som vi där har anledning att diskutera investeringar i vägnät, luftfart, sjöfart och andra kommunikationer. Man kan inte leva kvar i en beslutsordning som innebär att riksdagen skulle ställas utanför just i frågor som rör järnvägarna men inte i några andra.

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder för att
förebygga viltkollis-
sioner i vägtrafiken*

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Låt mig först be kommunikationsministern om ursäkt för att jag glömde att tacka för svaret. Jag tackar så mycket för det.

Det är alldeles riktigt, som kommunikationsministern säger, att riksdagen bör ha inflytande på de övergripande trafikpolitiska frågorna. Jag vill gärna i det sammanhanget anknyta till vad kommunikationsministern anför i första meningen av sista stycket i sitt svar, där han framhåller att riksdagen i framtiden skall ta ställning till vilka delar av bannätet som på sikt skall vara kvar. Det var precis det som jag i en interpellationsdebatt med kommunikationsminister Norling för något år sedan påpekade borde ha gjorts redan innan den regionala trafikplaneringen sattes i gång. De delar av det övergripande nätet av kommunikationslinjer som skall vara kvar är nämligen av grundläggande betydelse för den regionala trafikplaneringen. Men den gången hade kommunikationsministern inte samma åsikt som jag, och det beklagar jag. Det är glädjande att kommunikationsministern nu har kommit fram till den ståndpunkten.

Vi har som sagt icke några delade meningar om att riksdagen bör ha medinflytande i dessa sammanhang. Anledningen till att jag tagit upp denna fråga är den formulering som användes här den 12 februari och som gav intrycket att det för närvarande är riksdagen som beslutar och som hittills har beslutat – trots att det i själva verket är regeringen som har det fulla ansvaret.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Bara två saker. Det ena är att vi knappast hade, som herr Turesson tidigare önskade, kunnat fastställa hur vårt framtida järnvägsnät skall se ut innan vi slutförde den regionala trafikplaneringen. Det hade varit detsamma som att låsa utredningens arbete redan från början. Det tror jag således inte alls skulle ha varit någon lyckad lösning, åtminstone inte för dem som skulle arbeta fram ett underlag för en framtida trafikplan ute i länen.

Sedan kan man naturligtvis, herr Turesson, tvista om vem som i dag bestämmer om huruvida järnvägar skall läggas ned i vårt land. Jag har en alldeles bestämd känsla av att det är vissa svårigheter för kommunikationsministern att bestämma detta utan att riksdagen är med på det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Om åtgärder för att förebygga viltkollisioner i vägtrafiken

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Granstedts (c) den 19 februari anmälda fråga, 1975/76:240, och anförde:

Herr talman! Herr Granstedt har frågat mig, vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förebygga viltkollisioner på särskilt olycksdrabbade men

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder för att
förebygga viltkollisionser i vägtrafiken*

f. n. oskyddade vägsträckor.

Jag är väl medveten om de problem som viltolyckorna innebär. Redan år 1972 uppdrog regeringen åt statens vägverk att i samråd med trafiksäkerhetsverket svara för forskning och försöksverksamhet angående viltolyckor på vägar. Denna forskning leds av en projektgrupp, i vilken ingår representanter för, förutom nämnda myndigheter, även naturvårdsverket, rikspolisstyrelsen och Svenska jägareförbundet. Forskningen bedrivs f. n. vid zoologiska institutionen och statistiska forskningsgruppen vid Stockholms universitet. Medel för forskningen utbetalas ur älgskaderegleringsfonden.

Enligt den uppgjorda forskningsplanen bedrivs arbetet genom dels insamling och analys av statistiska data, dels kontrollerade försök i laboratoriemiljö och dels försök i naturlig miljö.

I en inhägnad vid Stockholms universitets forskningsstation Tovetorp har sålunda beteendet hos älgar studerats närmare. Försök i naturlig miljö har genomförts utmed vägar i Södermanlands län, där älgars vandringar har följts med hjälp av radiosändare.

I avvaktan på resultaten från pågående forskning står f. n. främst följande åtgärder till buds för väghållare och jaktvårdare i kampen mot viltolyckorna, nämligen uppsättande av dels viltvarningsmärken, dels s. k. viltspelar i kombination med röjning längs vägarna och dels viltstängsel. De åtgärder som vägverket härvidlag vidtar är anpassade efter de lokala förhållandena. I sammanhanget tar man till vara den erfarenhet, som på resp. orter finns hos polis, jaktvårdare etc.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Den forskning som kommunikationsministern hänvisade till känner jag till. Såvitt jag har mig bekant har den pågått ungefär två år. Man har satsat ca 250 000 kr. per år på dessa forskningsinsatser.

Denna forskning är naturligtvis mycket värdefull även om framgången väl varit något blandad. Bl. a. har tydligen försöken att applicera radiosändare på frigående älgar i sörmlandsnaturen visat sig besvärliga att genomföra. Det har bara lyckats i sju åtta fall, sägs det. Men det finns ändå anledning att fråga sig när denna forskning kan leda till något resultat och om någon utvärdering av forskningsarbetet är aktuell.

Självfallet är det viktigt att vi så snart som möjligt kan nå fram till praktiska åtgärder. Vi får ju inte låta alltför många djur gå till spillo, kanske även människoliv, i avvaktan på att få något bra recept. Det finns, som kommunikationsministern också pekade på i sitt svar, redan ett antal åtgärder som man kan vidta men som man i många fall inte har vidtagit, trots att det i och för sig med hänsyn till skadefrekvensen skulle vara befogat.

Enligt vad man har sagt mig kostar ett viltstängsel ungefär 42 kr. metern. Det innebär att för huvuddelen av den vägsträcka som jag i min fråga pekade på som exempel skulle man kunna klara sig med en satsning på ungefär 168 000 kr., om man nämligen sätter upp viltstängsel på sträckan Södertälje–Järna trafikplats. För den i detta sammanhang relativt blygsamma kostnaden kan man rädda något tiotal rådjur om året och åtskilliga älgar. Men förmodligen skulle man få en mycket snabb räntabilitet på dessa pengar bara genom inbesparade bilskadekostnader. Till detta kommer humanitära värden i och med att man minskar risken för personskador av olika slag.

Dessutom bör viltvårdseffekten beaktas. Vi hade ju här i riksdagen för inte länge sedan en mycket häftig debatt om hur många älgar man skulle få skjuta. Att älgarna stryker med på våra vägar i stället är kanske inte så mycket bättre.

Det finns givetvis många vägsträckor i vårt land där man har en hög frekvens av älg- och andra viltolyckor och där det skulle behövas åtgärder. Eftersom, som jag sade, kostnaden för sådana åtgärder betalar sig själv ganska snabbt, vare sig man begagnar viltstängsel eller viltspelar, skulle det vara värdefullt om kommunikationsministern ville ta initiativ till snabbare åtgärder på detta område, så att vi får något gjort innan alltför många ytterligare olyckor händer.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det går inte att säga när en sådan här forskning kan vara avslutad. Den skall pågå kontinuerligt, för att man från år till år skall kunna förbättra möjligheterna att skydda djuren och, i första hand naturligtvis, trafikanter som råkar ut för viltkollisioner.

Det är emellertid svårt att säga vilka åtgärder som visat sig mest effektiva. Herr Granstedt yttrade själv inte någonting som motsade att han delar uppfattningen att det är förenat med stora svårigheter att förlita sig på det ena eller andra slaget av försök. Varningsmärken kostar exempelvis inte mycket att sätta upp. Tyvärr visar statistiken, även om den inte är helt fullständig, att vi som trafikanter nonchalerar dessa märken i oroväckande grad och åker förbi dem i alltför stor utsträckning utan att ta någon som helst notis om dem. Vi kör ungefär lika fort som vi skulle ha gjort om märkena inte hade suttit där. Det är ett bekymmer och ett problem hur vi själva skall bli mera uppmärksamma på att märkena finns där.

Också viltspelar har använts och används. Det är en bra metod, om de kan appliceras på rätt sätt och utnyttjas i de områden där man vet att det är ett stort antal djurpassager.

Viltstängsel slutligen, som är den tredje nu mest kända metoden, är naturligtvis mycket bra. De problem som man därvidlag väl närmast bör försöka lösa är kanske inte enbart att minska anläggningskostnaderna, som är ganska höga vid uppsättningen av viltstängsel på långa sträckor. Man kanske inte så ofta tänker på att om viltstängsel sätts upp på till-

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om ifrågasatt
nedläggning av
viss färjetrafik*

räckligt långa sträckor – låt oss säga mittals utefter samma väg – förhindras en naturlig kommunikation mellan olika stammar av vilt på båda sidor av vägen. Det kan då uppstå biologiska och andra problem. Jag skall inte utveckla dessa här, men jag tror att herr Granstedt kan hålla med mig om att det finns sådana problem i sammanhanget.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! När det gäller forskningen önskar naturligtvis inte heller jag att den snart skall vara avslutad, om man med detta menar att forskningsarbetet läggs ner. Däremot är det givetvis värdefullt om vi så snart som möjligt av detta forskningsarbete kan få fram mer påtagliga praktiska resultat som kan tillämpas.

Det är alldeles riktigt som kommunikationsministern säger att det i många sammanhang kan vara svårt att finna de rätta metoderna. Den effektivaste metoden är väl i de allra flesta fall just viltstängsel, eftersom dessa något så när väl avskärmar djuren från vägen, men det är självklart att man måste begagna dem med måtta för att inte störa stråken för djuren.

Den vägsträcka som jag tog som exempel är en motorvägssträcka. Lika litet som vi vill ha människor springande på motorvägarna, lika litet vill vi ha vilt springande på våra vägar över huvud taget. Anlägger man en motorväg tror jag nog att man på det hela taget får räkna med att den blir en barriär som viltet intet med fördel kan passera över. En sådan sträcka borde alltså vara lämplig för uppsättning av viltstängsel.

Här är alltså, som jag ser det, ett typiskt exempel där man borde sätta upp viltstängsel och där detta också ur krasst ekonomisk synpunkt ganska snabbt skulle löna sig, förutom de mycket betydande övriga värden som man därigenom skulle vinna.

Det finns naturligtvis också många andra sådana lämpliga sträckor runt om i landet. Jag har en känsla av att det till en inte så liten del är fråga om att ställa erforderliga resurser till förfogande. Och i det här fallet liksom i många andra fall är det viktigt att man inte låter pågående forskningsarbete och pågående undersökningar bli ett hinder för handlandet, utan att man också bör vidta åtgärder medan utvecklingsarbetet pågår för att få fram ännu bättre åtgärder.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 19 Om ifrågasatt nedläggning av viss färjetrafik

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels fru *Tillanders* (c), dels herr *Werners* i Malmö (m) den 19 februari anmälda frågor, 1975/76:242 resp. 243, och anförde:

Herr talman! Herr Werner i Malmö har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att förhindra att m/s Gripen tas ur trafik.

Fru Tillander har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att trygga sysselsättningen för den personal som friställs genom nedläggning av den färjeförbindelse mellan Malmö och Köpenhamn som ombesörjs av "Gripen".

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

I förra veckan blev jag av Öresundsbolagets ledning informerad om bakgrunden till bolagets beslut att försälja "Gripen". Jag hade i anslutning härtill också överläggningar med företrädare för de ombordanställda. Jag gav därefter uttryck för regeringens uppfattning att bolaget är i behov av snabb ekonomisk konsolidering och att bolagets beslut var ägnat att medverka till en sådan. Med hänsyn härtill förklarade jag att regeringen inte har för avsikt att vidta några åtgärder i syfte att ändra beslutet.

Självfallet är oron stor bland de anställda som berörs av beslutet. Jag har också för SJ-ledningen understrukt vikten av att man i all möjlig mån söker bereda den personal som skulle komma att friställas genom försäljningen annan sysselsättning i verket eller till detta knutna bolag. I de fall detta inte går får sedvanliga arbetsmarknadsåtgärder vidtas.

Fru TILLANDER (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Jag konstaterar att svaret inte är tillfredsställande.

Ett olyckligt beslut har fattats beträffande "Gripen". Felet med det beslutet är att man nästan enbart lyssnat på styrelsen för Öresundsbolaget. Man borde också tagit hänsyn till personalen och till allmänhetens reaktion. Beslutet kan inte annat än betraktas som alltför brådstörtat och oövertänkt.

För personalens del skulle en drastisk avveckling av trafiken efter sommaren innebära arbetslöshet för många anställda, och av lättförklarliga skäl är oron stor bland dessa kategorier. Det råder redan stor arbetslöshet inom sjöfartsnäringen. Därför är det inte lätt att få ett nytt arbete.

Enligt uppgift arbetar f. n. en utredning om Sundstrafiken. Det förefaller rationellt att först avvakta det resultat som den utredningen kommer fram till innan man vidtar en sådan åtgärd som den nu beslutade.

Förlustsiffrorna för Öresundsbolaget det senaste året utgör visserligen en ofrånkomlig verklighet. Men det är svårt att förstå att det som på senaste tiden drabbat Öresundstrafiken avviker så bjärt från de optimistiska prognoser för framtiden som utredningarna om broalternativen gav uttryck för. Dessa är utmärkta fyndgruvor. Här är ett av argumenten: "Det är nödvändigt att i H-H- och K-M-lägena sätta in efter hand ökat antal färjor och båtar som samtidigt får ges en ökad kapacitet." Utifrån ett sådant perspektiv måste färjeledens framtid anses som säkrad samtidigt som det förefaller märkligt med den senaste tidens kriser och den närmaste tidens osäkerhet.

Det är svårt för malmöbor att tänka sig sin stad utan Köpenhamnstrafik. Den bidrar till Malmös turistliv och representerar en mer än sekelgammal tradition. Den fyller alltså ett stort behov.

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om ifrågasatt
nedläggning av
viss färjetrafik*

Hur de ekonomiska problemen skall lösas är ovisst i dag, men lösningen får inte vara en omöjlighet. Därför är den varslade personalens problem också Malmös problem i dubbel bemärkelse.

Man har intrycket att det fattade beslutet kom för hastigt, och det intrycket ger också svaret här i dag. Jag vill ställa frågan till herr Norling: Vore det inte möjligt att ompröva beslutet, tills vidare låta trafiken fortgå oinskränkt, hålla personalen sysselsatt, räkna med en viss naturlig avgång här som i så många andra fall, slutföra de utredningar som pågår, höra kommunens synpunkter på trafikens betydelse och under tiden lösa de ekonomiska problem som kan uppstå och hoppas på den framtid som herr Norling själv så optimistiskt har tecknat för trafikutvecklingen över Öresund? Kanske kan man också hoppas på att kommunikationsministern på något sätt i samråd med kommunen säkerställer en fortsatt trafik i nuvarande omfattning.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Också jag får tacka kommunikationsministern för svaret även om jag vet att malmöborna inte är särskilt tacksamma och inte de många i södra Sverige som nyttjar kommunikationerna över Sundet.

Det har ju blivit nästan signifikativt för den praktiska politiken när det gäller kommunikationer att man försöker öka lönsamheten genom att dra in kommunikationsmedel. Det tycker jag nog är en mycket vanskelig väg. Här har vi nu, som fru Tillander var inne på, alla dessa som blir friställda! Och vi drar ju också in allmänhetens möjligheter till kommunikationer över Sundet! Det är ju dock här fråga om två mycket stora städer, porten ut till kontinenten! Och där minskar vi från sju fartyg ner till två. Kan det vara rimligt? Och hur skall för resten sommartrafiken klaras? Det blir ju ett katastrofläge!

Orsaken till den svåra ekonomiska situationen är ju, som kommunikationsministern säkert väl vet, Travemündelinjen. Den är boven i dramat eftersom det övriga Öresundsbolaget har gått med en vinst på 5,6 milj. kr. Travemündelinjens förlust 1975 var 9,6 milj. kr., och den sammanlagda förlusten för bolaget var 4 milj. kr. Därför måste det övriga Öresundsbolaget ha gått med vinst.

Jag tycker det är orimligt att man inte kan ta något initiativ. Det är ett bedrövligt svar, herr kommunikationsministern, att man inte har för avsikt att vidta några åtgärder. Något initiativ kan man väl ta! Hur i all världen skall man kunna göra en ekonomisk konsolidering genom att sälja ett 20 år gammalt fartyg, när man för ett motsvarande fartyg – Absalon – för några år sedan fick 3 miljoner danska kronor, såvitt jag minns? Vad betyder det när man har så stora hål i säcken?

Det är verkligen att hoppas att något initiativ tages. "Gripen", som nu är i farozonen, har ju undan för undan haft ett ökande passagerarunderlag de tre senaste åren. Jag är övertygad om att när man blir av med Travemündelinjen kommer detta att bli ett bärigt och bra företag.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Vi bör kanske i den här diskussionen ändå börja med att klara ut den situation under vilken vi arbetar. Fru Tillander och herr Werner i Malmö! Aktiebolagslagen ger klara besked om vad ett bolag har att göra i en situation som den som Öresundsbolaget har hamnat i nu. Bolagets handlingsutrymme är i dag mycket begränsat. De alternativ som står till buds ter sig mycket dyrare än vad som nu görs. Det är angeläget att åtminstone herr Werner här i en replik – om han nu har tänkt sig en sådan – klarar ut om vi skall sätta oss över aktiebolagslagen i fråga om "Gripen".

I själva sakfrågan har det kommit allt fler rapporter om färjerederier som har bekymmer och skär ned sin flotta, inte bara i Öresund utan även i andra områden. Öresundsbolaget har ekonomiska bekymmer. Under senare år har verksamheten gått med förlust. 1974 var det en förlust på 4 milj. kr., 1975 en förlust på 2 milj. kr., och för 1976 beräknar man att förlusten blir mellan 5 och 6 milj. kr. – med beaktande av de besparingseffekter som kan uppnås genom åtgärder som nu är beslutade. På tre år blir det en förlust på mellan 11 och 12 milj. kr.

I det läget menar herr Werner och fru Tillander att vi från regeringens sida inte allenast skall sätta oss över aktiebolagslagens regler utan dessutom gå in och satsa till ytterligare förluster i bolaget – utan att här tala om var dessa pengar skall tas ifrån. Jag tycker att vi till en början skall sanera debatten i dessa två delar.

Fru TILLANDER (c):

Herr talman! Herr Norling tangerade frågan om styrelsebeslut. Jag tycker att det är litet underligt att det inte skulle gå att påverka styrelsebeslut. Det är precis som om styrelserummen fortfarande är slutna världar utan kommunikation med världen utanför. Det är ju den kontakten som de anställdas representanter skall upprätthålla. Nog tycker man att de företag och styrelser som är SJ närstående, dvs. våra egna, inte skulle vara utslutna från påverkan – och särskilt i sådana här fall där sociala hänsyn spelar in.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Kommunikationsministern redovisade förlustsiffrorna. Men jag vill ännu en gång erinra om att de ligger på Travemündelinjens sida. De övriga linjerna har inte blivit drabbade av förluster men får nu bära skulden så att säga, och det tycker jag är ovetligt.

Sedan har vi väl inte önskat något ministerstyre i den här frågan och att man skulle köra över aktiebolagslagen. Men nog har landets kommunikationsminister ansvar för kommunikationerna även här, och något initiativ skulle man väl kunna ta till fromma för landets många trafikanter över Sundet.

Jag är säker på att om man inte gör något effektivare från statlig sida så kommer andra företag att lägga sig i verksamheten – det har ju redan

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om ifrågasatt
nedläggning av
viss färjetrafik*

aviserats intresse från utländsk företagsamhet – och det vore väl ändå sorgligt.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill gärna understryka det angelägna i att den kvarvarande personalens anställningstrygghet och arbetsvillkor i första rummet beaktas. De akuta personalproblem som uppstår i den här situationen måste naturligtvis också lösas. Det finns alltså två personalproblem – de akuta, och de mer långsiktiga för dem som blir kvar i bolaget.

Det är angeläget – och det har jag sagt i mitt svar – att SJ-ledningen, som närmast ansvarig, tillsammans med de bolag som ändå är dotterföretag till SJ ser till att så många som möjligt av dem som blir friställda får jobb inom SJ-koncernen. Det har vi sagt till SJ, och man kommer naturligtvis också att se till att så sker. Sedan har vi andra arbetsmarknadsåtgärder att sätta in. Det är angeläget för mig att betona att i den delen skall vi naturligtvis från regeringens sida som vanligt agera för att se till att de anställda får bästa möjliga behandling.

Det var den ena frågan. Den andra fick jag tyvärr kanske inte något klarare besked om. Men det kan ju ändå vara värdefullt för mig att föra fram en liten följdfråga i sammanhanget, innan vi avslutar debatten.

När det gäller trafiken över Ålands hav drar man just i dessa dagar in ett par stora passagerarfärjor. Det är inte SJ utan ett annat bolag som gör det. Enligt uppgift rör det sig om ca 300 ombordanställda som där kommer att mista sina anställningar. Är det herr Werners i Malmö uppfattning att staten även i det fallet skall sätta sig över aktiebolagslagen och gå in och sörja för en fortsatt drift av dessa två färjor? Nästa gång inträffar det i något annat farvatten. Herr Werner kanske kan konkretisera var gränsen går för ingripande då det gäller ombordanställda på färjor i svenska farvatten.

Fru TILLANDER (c):

Herr talman! Det låter bra med de här åtgärderna för sysselsättningen och de arbetslösa. Men jag vill egentligen betrakta det som ett standardsvar. Man tvivlar inte alls på den goda viljan, men när man tänker på vilka svårigheter som finns kanske man kan tvivla på förmågan.

Det är redan arbetslöshet i de branscher som de här människorna är sysselsatta i. Medelåldern är ofta hög – de som det gäller är väl i de flesta fallen över 40 år. Det underlättar inte omplaceringen. Ungefär 40 % är invandrare; inte heller det underlättar. Dessutom finns det ett inte så litet inslag av kvinnor. Uppgiften att skaffa dem arbete är inte lätt.

Odds mot herr Norlings linje är ganska starka, och därför kan man ifrågasätta om det ändå inte är bättre att göra något åt "Gripen" och invänta utredningen om trafiken eller i varje fall göra en undersökning och se bättre tider och konjunkturer an. Kanske kan man, om det finns möjligheter, ge ett slags statligt lagerstöd, för det är ju en kapacitet som i alla fall skall bibehållas. Det kan hända att detta trots allt samhälls-

ekonomiskt skulle löna sig – att öka på arbetslösheten är inte heller billigt för staten.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Kommunikationsministern tar ett exempel från Ålands hav. Det är klart att man kan finna flera exempel, men att det går snett på ett håll gör ju inte saken bättre på andra håll.

Jag har aldrig yrkat på att kommunikationsministern skulle sätta sig över aktiebolagslagen, men nog bör det finnas möjligheter för departementet att ta sådana initiativ att man tryggar kommunikationerna i dessa leder. Hur det praktiskt skall te sig löser man ju inte under en kort frågestund, utan det är väl departementets huvudvärk.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Till det sista vill jag säga att visst skall vi se till att vi tryggar kommunikationerna över Öresund. Frågorna i dag gällde emellertid, om jag har läst dem rätt, fartyget Gripen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Om sysselsättningen vid Sonabs anläggning i Lövånger, m. m.

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Ångströms (fp) den 5 februari anmälda interpellation, 1975/76:108, och anförde:

Herr talman! Herr Ångström har frågat mig om jag vill

1. lämna en redogörelse för orsakerna till det dåliga resultatet i AB Sonab,
2. lämna försäkringar om att de anställda i Sonab får nödig information om läget i företaget och att samråd sker med de anställda i Sonab innan avgörande beslut fattas om företagets framtid,
3. lämna garantier för att sysselsättningen uppehålls vid minst nuvarande nivå vid Sonabs anläggning i Lövånger.

Sonab bildades år 1966 för att exploatera patent på den s. k. Carlssonhögtalaren. Efter att bolaget under något år i slutet av 1960-talet haft Svenska utvecklingsaktiebolaget som delägare överfördes år 1970 75 % av aktierna till Statsföretag AB. År 1973 övergick resterande 25 % av aktierna i Statsföretags ägo.

Sonab lokaliserades ursprungligen till Stockholmsområdet. Viss produktion av högtalare hos underleverantör i Lövånger påbörjades omkring år 1970. Något år senare beslöt bolaget att bygga egen fabrik i Lövånger, vilken invigdes år 1972. År 1974 förvärvades AGA Mobilradiorörelse med fabrik i Gävle.

Sonab har verksamhet på tre platser här i landet, nämligen i Lövånger,

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om sysselsättningen
vid Sonabs anläggning
i Lövånger,
m. m.*

Gävle och Vällingby. I Lövånger tillverkas huvudsakligen högtalare, kommunikationsradioprodukter och personsökarsystem.

Produktsortimentet omfattar i dag audioprodukter och kommunikationsprodukter. Sonab har sedan år 1970 gått med förlust. År 1974 blev den ekonomiska krisen akut med en förlust på drygt 50 milj. kr. Också år 1975 gav stora förluster, ca 35 milj. kr.

Förlusterna sammanhänger framför allt med överkapacitet på marknaden, en överdimensionerad administration, olönsamma dotterbolag, lagerförluster i agenturrörelsen samt tidigare brister i ekonomistyrningen.

Sonab har genom olika åtgärder sökt minska förlusterna. De åtgärder som hittills har vidtagits har dock visat sig vara otillräckliga för att vända den ekonomiska utvecklingen. I en av Sonab företagen utredning föreslås nu att företaget skall delas upp på två produktdivisioner, audio och kommunikation.

Av företagets ca 960 anställda finns f. n. ca 260 i Lövånger. Om de av Sonab föreslagna åtgärderna vidtas kommer tillverkningen av kommunikationsradioprodukter och personsökarsystem i Lövånger att flyttas till Gävlefabriken under år 1976. Detta skulle innebära en personalreducering i Lövånger.

Jag har erfarit att personalorganisationerna har bildat en gemensam facklig arbetsgrupp för den fortsatta rekonstruktionen av Sonab. Arbetsgruppen har beslutat att anlita en egen ekonomisk konsult, s. k. arbetstagarkonsult. Konsultens arbetsuppgift blir att tillsammans med den fackliga arbetsgruppen ta del av och granska det material som ligger till grund för den av Sonab föreslagna rekonstruktionen.

Dessutom har en arbetsgrupp tillsatts för att samordna ansträngningarna att finna en lösning på de sysselsättningsproblem som kan uppstå vid en eventuell personalreducering i Lövånger. I denna arbetsgrupp kommer att ingå representanter för Sonabs ledning, personalen, Skellefteå kommun, Statsföretag AB samt regeringskansliet. För att underlätta arbetsgruppens arbete kommer inga varsel om uppsägning att göras i Lövånger före den 1 maj 1976. Beslut om personalminskning och åtgärder för att minska konsekvenserna vid en eventuell personalminskning kommer att fattas först sedan arbetsgruppen har lagt fram förslag.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min interpellation om förhållandena vid Sonab och om hur framtiden ser ut för företaget.

Min första fråga i interpellationen gällde orsakerna till det dåliga resultatet vid Sonab, och på den frågan anser jag mig inte ha fått ett tillräckligt uttömmande svar. Personalen i Lövånger och Vällingby har ställt liknande frågor både till Sonabs och Statsföretags styrelser och till industriministern, och personalen har samma omdöme om de svar som man då har fått.

Jag har i min interpellation bl. a. tagit upp Sonabs inköp av AGA Mobilradio i Gävle. I flera skrivelser till industriministern samt till Sonabs

och Statsföretags styrelser har de anställdas organisationer begärt svar på samma fråga som jag nu har ställt, men inte heller de har fått något besked. Redan när AGA Mobilradio köptes av Sonab var de anställda i Vällingby och Lövånger kritiska mot köpet. De fick inte information om att Sonab planerade inköpet, de fick inte reda på vad köpet egentligen innebar och de kände stark oro för vad det nya produktionsstället i Gävle skulle komma att innebära för deras egna jobb. De visste nämligen att kapaciteten i Lövånger och Vällingby var tillräcklig. Den motivering som angavs av företagens styrelse var att samgåendet "skulle stärka Sonab inför framtiden" och att "sysselsättningen därmed skulle tryggas för de anställda på Sonab".

Personalen reagerade starkt mot mörkläggningen av affären. De anställda har också i olika omgångar och på skilda sätt uttryckt sitt missnöje med den bristfälliga informationen i företaget. Bl. a. skrev SIF-klubben inom Sonab i Vällingby i maj månad 1975 till industriministern om den. Det brevet besvarade industriministern ett halvår senare.

I sitt brev pekar personalen på att bokslutet för 1974 visar en förlust på ca 50 milj. kr. Bokslutet för 1972 visade ca 2 milj. kr. i förlust och för 1973 ca 2 1/2 milj. kr. Den avgörande skulden till förlusten på 50 milj. kr. första året efter samgåendet med AGA tillskriver personalen naturligtvis detta samgående.

Sonabs styrelse har svarat på brevet i en bilaga till industriministerns svar till de anställda. Man säger där att köpet av AGA behövdes för att produktionskapaciteten skulle bli tillräckligt stor. Den utredning som gjorts en kort tid därefter – sedan 1975 års bokslut visat en förlust på omkring 35 milj. kr. – innebär att produktionskapaciteten på de olika produktionsställena är minst 50 % för stor och att fabriken i Lövånger, alltså det ursprungliga produktionsstället för Sonab, ensam har fullt tillräcklig kapacitet för Sonabs behov. Personalen i Lövånger och Vällingby har dragit slutsatsen att de nu mister sina jobb genom det olyckliga köpet av AGA.

Vid Sonab i Lövånger är läget efter köpet att man kör med en kapacitet som ligger långt under lönsamhetsgränsen. Samtidigt är kapaciteten för stor med hänsyn till vad man har möjligheter att sälja. Detta är ganska enkla fakta, som varje jobbbar ser och begriper. De vill nu höra industriministern förklara det här köpet och framlägga filosofin bakom det.

Jag noterade att industriministern inte med ett ord nämnde att Sonab vid köpet övertog orderstocks förluster på över 15 milj. kr. Och då betalade man ändå en köpeskilling på mellan 30 och 40 milj. kr. vid företagsförvärvet. Jag anhåller att industriministern redogör för affären med AGA.

Jag har träffat representanter för personalen. De är naturligtvis bittra och besvikna över att Sonab gjort denna affär. Inte heller de har lyckats tränga igenom den mur av frågor som återstår kring affären, som de betraktar som i hög grad orsaken till företagens och deras egen nuvarande situation.

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om sysselsättningen
vid Sonabs anläggning
i Lövånger,
m. m.*

Metalls avdelning i Lövånger har också bett att få tillsätta en egen utredning. Man gjorde det då ryktena i slutet av 1975 började gå om företagets svåra läge och då det blev känt att det fanns en utredning som föreslog drastiska inskränkningar i driften i Lövånger och Vällingby. Man ville göra denna granskning innan Sonabs styrelse och sedan Statsföretags styrelse tog ställning till utredningsförslaget om inskränkningar. Tyvärr hade inte de båda styrelserna tid att vänta på att Metalls expert fick göra sin granskning utan fattade beslut innan den möjligheten kunde utnyttjas. När sedan beslutet framlades åkte ordföranden i Sonab herr Hjalmarsson – han är också vice ordförande i Statsföretag – upp till Lövånger för att ge information. De anställda blev mycket missnöjda med detta informationstillfälle. Herr Hjalmarsson hade mycket begränsad tid till sitt förfogande – han skulle resa tillbaka till Stockholm samma kväll. På de frågor som hann framställas kunde han inte ge något tillfredsställande svar, han var inte tillräckligt informerad.

Personalen i Lövånger och Vällingby är naturligtvis chockad och rädd för framtiden. De anställda där funderar på om de kommer att få behålla sina jobb eller få någon likvärdig sysselsättning. Särskilt bekymmersamt är läget i Lövånger, det står klart för alla som någorlunda känner till de lokala förhållandena.

Lövånger är en mycket liten ort i närheten av Norrlandskusten. Den är helt beroende av företaget Sonab. Stora kommunala investeringar har gjorts i Lövånger sedan Sonab etablerade sig där i början på 1970-talet. Ett stort bostadsbyggande har satts i gång med betoning på villabyggande, eftersom det är naturligt i en ort av den här karaktären. Här har alltså både samhället och de enskilda anställda gjort stora investeringar, och de är nu bekymrade över om dessa kommer att visa sig ekonomiskt och psykologiskt hållbara i framtiden.

Det som kan lindra och dämpa oron är ett klart uttalande från industriministern, att Sonab och Statsföretag och i sista hand regeringen tar ansvaret för de anställda i Lövånger, garanterar dem ett likvärdigt jobb också i framtiden. Det är det beskedet som de anställda och hela den här regionen väntar på.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Utöver det som herr Ångström har fört fram och som gäller själva händelseförloppet vill jag anföra några principiella synpunkter i min egenskap av invånare i det län som närmast berörs.

Jag har med intresse läst industriministerns svar – det är ett svar men ger ingen lösning på problemet. Mot slutet säger industriministern att en arbetsgrupp har tillsatts som jobbar med frågan, men hur jag än studerar papperet växer inte mitt förtroende för det som håller på att göras.

Låt mig tala som en vanlig medborgare, en vanlig skattebetalare i den här regionen. Skellefteåregionen, som det egentligen gäller, har haft många problem. Där finns en mycket duktig befolkning, en ganska omfattande småindustri, hantverk och annat. Men man har lidit av att där

inte funnits möjligheter till högre utbildning – man har kunnat konstatera att Umeå fått allting. Varje industri och varje företag är omistliga och nödvändiga. Därför har man på många håll sett räddningen i Statsföretag.

I valet 1973 och i tidigare val har man sagt – och man kommer förmodligen att säga det också inför valet i höst – att det enda som garanterar Norrland en framtida trygghet är att vi litar på regeringspartiet och på statens verksamhet. Det riktas ibland våldsamma attacker mot den privata företagsamheten, som man säger har svikit. I en motion som gäller Västernorrlands län och som har väckts av en kommunist vid årets riksmöte talas det ironiskt först om hur staten har svikit och sedan om hur bolagen har svikit. Jag skall inte gå in på den motionen i detalj. Mycket i den är i sak riktigt, även om motionären använder sig av överdrifter vid utformningen av sitt material.

Om vi ser tillbaka på den statliga verksamheten i Västerbotten finner vi att där har funnits många fler anställda än nu på en mängd områden för statlig verksamhet – tele, post, tull, SJ, vägverket, för att bara nämna några. Det har skett rationaliseringar – och det är ju i och för sig alldeles riktigt – som medfört att en hel del personal blivit överflödig. De gamla växlarna som fanns på telesidan har t. ex. lagts ned, och det är naturligtvis att hälsa med tillfredsställelse. Det är bara det att det inte i stället har kommit någon annan verksamhet som ger sysselsättning. När dessa rationaliseringar gjordes behövdes det kanske inte någon annan verksamhet; vid den tiden var det gott om arbete. Men så småningom har vi sett vad det betyder att vi inte fått någonting annat i stället.

Man kommer här även in på frågan om lokaliseringen av företag till länet. Det har kommit mycket få företag. Framför allt har vi inte fått företag som ger många sysselsättningstillfällen. Att lokaliseringar uteblir är inte bra. Jag har här en skrivelse som länsstyrelsen i Västerbotten avgav för tre år sedan. Länsstyrelsen skriver i fråga om decentraliseringen av statlig verksamhet: "Det är uppenbart att tilltron till statsmakternas regionalpolitiska satsningar kommer att avsevärt rubbas om klart uttalade och beslutade åtgärder inte effektueras eller urvattnas under en uttänjd handläggning."

Man kunde i detta sammanhang ha mycket att säga som inte direkt hör till saken men som visar att vi i denna region har många svårigheter.

När jag var barn talade man om statens trygga kaka. För dem som är anställda i det här statliga företaget i Lövånger har det som hänt en chockartad verkan.

I svaret talas om principerna för lösningen av problemet med dålig lönsamhet i ett statligt bolag. Det gäller här ett företag som har anställda dels i vår region där uppe i glesbygden i norr, dels i Mellansverige. När så verksamheten blir olönsam och man måste göra inskränkningar, drabbar det oss där uppe i norr. Det är kanske riktigt i det här speciella fallet, men jag vill fråga hur man gör i andra fall, hur man i stort förfar i sådana här lägen. Är det alltid så att indragningar inom stora statliga koncerner, som har verksamhet både uppe i norr och på andra håll, skall

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om sysselsättningen
vid Sonabs anläggning
i Löfvånger.
m. m.*

drabba oss i den här delen av landet? Av 960 anställda finns 260 i Löfvånger – det finns alltså 700 på annat håll. Borde det inte ha varit möjligt att just vår del av landet fått behålla verksamheten? Jag har hört att t. ex. det personsökarsystem som man tillverkar i Löfvånger har en bra marknad. Anställda vid företaget har påstått att det systemet kan utvecklas och säljas. Jag uppfattar svaret så att detta system tillverkas i Löfvånger. Varför kan man då inte tänka sig en fortsättning av den verksamheten?

Personligen hyser jag en stark oro för framtiden. Det bedrivs tydligen en politik här i landet som nödvändiggör statlig verksamhet. Det blir svårare och svårare att ta enskilda initiativ och att driva enskilda företag. En mängd familjeföretag slås ut, och många måste av olika anledningar sälja sina företag – de ser ingen annan möjlighet. På det sättet uppkommer problem på olika områden. Hur skall det då bli i framtiden? Förtroendet är rubbat.

Jag har haft tillit till den enskilda företagsamheten, men jag har insett att det i dag är ohyggligt svårt för en människa att starta och driva ett företag just i Norrland. Jag anser att skattepolitiken är anledningen till detta.

I dagens nummer av Västerbottens-Kuriren återges en attack i Svenska industritjänstemannaförbundets tidning Industritjänstemannen mot ledningen för det statsägda Sonab. Jag skall inte gå in på detaljer, men den som skriver är mycket kritisk. Det heter t. ex.:

”Det förefaller inte som om Statsföretaget insett hur astronomiska utvecklingskostnaderna kan bli på ett tekniskt så komplicerat område som kommunikationsradio. Sonab har också fått växa alldeles för våldsamt och självständigt och saknat en företagsledning som kunde bemästra svårigheterna. Vilken ekonomisk kontroll har Statsföretag utövat?”

Jag kan inte gå i god för att den här kritiken är helt besinningsfull, men det skulle förvåna mig mycket om man vågar skriva sådant här om man inte noggrant har granskat det. Jag vill för egen del understryka frågan i slutet av artikeln: Vilken ekonomisk kontroll har Statsföretag utövat?

I slutet av den här artikeln i tidningen Industritjänstemannen frågar man sig också vart medinflytandet tog vägen. Det har här talats så mycket om bristerna på den enskilda sektorn. Hur har det gått med medinflytandet inom den statliga sektorn?

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Man skulle kunna diskutera några av de principiella frågeställningar som herr Nilsson i Agnäs har tagit upp. Man skulle exempelvis kunna börja med situationen runt omkring oss med den omfattande arbetslösheten och gå vidare och titta på våra egna förhållanden, statlig industri kontra privat industri.

Vi har tidigare i dag något diskuterat varven. Jag skall nu inte ställa upp det statliga varvet mot det privata. Men jag har ändå noterat att

i en privatägd verksamhet, som de stora Göteborgsvarven varit, har man lyckats åstadkomma väldiga förluster. Vad beror det på?

Jo, världshandeln har gått tillbaka. Skeppsbyggandet hade ökat under några år i en sådan omfattning att man i anslutning till oljekrisen och den nedgående varvshandeln fick en överkapacitet som praktiskt taget stoppade all ny orderingång och ställde varven inför utomordentliga besvärigheter i det konkurrenssamhälle vi lever i. Skall vi med utgångspunkt i några stora privata företag skjuta in oss på det privata ägandet som orsak till varvens kris? Detta har vi inte gjort. Men vi har noterat det och drar konsekvenserna av det. Vi är beredda att föreslå riksdagen att satsa åtskilliga hundratal miljoner kronor för att kunna ta konsekvenserna av det här.

Jag skulle sedan vilja gå över till det område vi nu rör oss på, elektronikens. I det ögonblick den statliga företagsverksamheten går in på ett område med konkurrens kommer vi att uppleva konkurrensens förutsättningar och villkor. När den elektroniska industrin kämpar med svårigheter i konkurrensen med Japan och USA, som har en utomordentligt välutvecklad industri på det här området med teknik och forskning, så har det tyvärr blivit en ojämn kamp, där vi i vissa fall får dra det kortaste strået.

Jag befarar, herr talman, att det vi upplevt med Sonab inte blir det enda exemplet på vilken sorts resultat den här konkurrensen kan ge för vårt lands vidkommande. Det är möjligt att vi kan återvinna en del med ytterligare satsningar, men i det ögonblick vi så att säga inte maktar med denna konkurrens får vi ta konsekvenserna av den. Vi kan inte driva en verksamhet i Gävle och Lövånger i tomme eller för att producera på lager, utan här måste vi granska vad som har skett. Ansvaret ligger i första hand på Sonabs styrelse och på Statsföretag, som till regeringen klart har redovisat att man inte kan fortsätta med förluster på 50 miljoner eller 35 miljoner varje år, utan man måste åstadkomma en rekonstruktion.

Jag kan dela den uppfattningen att Sonabs styrelse och Statsföretags styrelse i sin bedömning av AGA-köpet 1974 var för optimistiska eller möjligen gjorde en felaktig bedömning.

Men i det ögonblick man står inför realiteten att en verksamhet inte kan drivas längre får man liksom inom den privata industrin undersöka vad som kan göras och om det går att åstadkomma en rekonstruktion.

Jag hade sett med tillfredsställelse om detta hade skett i närmare samarbete med personalen och deras organisationer. Låt mig göra det klart. Jag försvarar inte den attityd som företagsledningen har visat gentemot personalorganisationerna. När jag fick klart för mig detta tog jag på mig att söka medverka till att det dels blev ett uppskov med varslet, dels att den ekonomiske konsult som de anställda begärt fick granska materialet.

Detta sker nu. Och jag anser att inte minst personalen skall ha rätt och möjlighet att få de uppgifter som de önskar för att kunna bedöma

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om sysselsättningen
vid Sonabs anläggning
i Lövånger,
m. m.*

vad som har skett – även om förhållandena inte kan påverkas bakåt i tiden.

Vad är det för mening att diskutera om det var rätt eller fel att köpa AGA 1974? Vi kan nu konstatera att det inte löste några problem. Men det ändrar inte ett dyft i den situation som vi nu upplever.

Sedan kommer frågan: Hur skall rekonstruktionen genomföras? Där måste en bedömning ske av teknikernas och ledningens förslag. Den ursprungliga kommunikationsradiotillverkningen planeras bli förlagd till Gävle. Där dras verksamheten samman.

Det verkar som om de ärade talarna inte hade klart för sig att vad som skedde 1974 var en utflyttning av en del av tillverkningen från Gävle till en mer omfattande anläggning i Lövånger. Men själva kärnan i verksamheten låg kvar i Gävle. Nu dras tillverkningen tillbaka igen, beklagligt nog.

Som svar på filosofin av herr Nilsson i Agnäs om var nedläggningar skall ske vill jag säga att det i första hand är Lövånger som vi nu ägnar vår uppmärksamhet åt och där vi så långt det över huvud taget är möjligt skall ge garantier för att huvudparten av dem som kommer att friställas får annan sysselsättning.

Herr Nilsson i Agnäs säger att detta är ett mycket tunt löfte som man inte kan godta och att hans förtroende inte växer för de åtgärder som skall vidtas.

Detta har han rätt att säga, men jag har också rätt att påpeka att det nu är ungefär en månad sedan det fattades beslut i Sonabs och Statsföretags styrelser.

Vi har sett till att det blev uppskov med varslet fram till den 1 maj. Och vi säger slutgiltigt – vilket finns noterat i Statsföretags och Sonabs styrelseprotokoll, om jag är rätt underrättad – att beslutet om personalminskning och åtgärder för att minska konsekvenserna vid en eventuell personalminskning kommer att fattas först sedan arbetsgruppen lagt fram sitt förslag.

Den arbetsgruppen har tillkommit uteslutande för att lägga fram förslag om hur personalsysselsättningen skall klaras för dem som nu blir varslade. Kan man komma längre, herr talman?

Arbetsgruppen har arbetat med detta. Regeringen har arbetat med detta. Och vi har i dag ett praktiskt förslag som vi nu studerar och som förhoppningsvis kommer att innebära en lösning för flertalet men som jag i dag inte kan säga är klar. Så sent som vid dagens regeringssammanträde har detta varit föremål för diskussion.

Jag anser mig inte kunna gå längre, herr talman, men jag tillåter mig ändå hysa en förhoppning om att vi inom en relativt kort tidsrymd skall kunna lösa problemen för flertalet av de berörda i Lövånger. Jag skall inte ta upp en vidlyftig debatt om vad som är gjort och vad som inte är gjort i Västerbotten med herr Nilsson i Agnäs. Det är bara intressant att iaktta hur utvecklingen har fortskridit i denna fråga. I Västerbotten har man kämpat för en stor sak, nämligen att få ett universitet och förmå

regering och riksdag att satsa på Västerbotten när det gäller ett sådant område som undervisningen med de konsekvenser för sysselsättning o. d. som detta kommer att få. När man nu har ett universitet sedan några år tappar man bort frågan om de konsekvenser som detta medför. Man nöjer sig med att ett universitet har förlagts till Västerbotten, såsom har skett i andra delar av landet. Men man glömmer att förläggningen av ett universitet till Västerbotten har skett i syfte att stärka den regionala basen för fortsatt industriell och annan verksamhet. Sådana lokaliseringspolitiska insatser kommer regeringen att fortsätta med.

Herr Nilsson i Agnäs tycker uppenbarligen att man inte tänker mycket på Norrland när det gäller statlig verksamhet. Jag vill då framhålla att vi fått uppvaktningar från Göteborg, Stockholm och andra håll där man begär att vi skall göra motsvarande satsningar som NJA och Stålverk 80 i dessa områden så att man kan lösa sysselsättningsproblemen. De borgerliga kommunalråden i Göteborg har begärt att vi skall lägga in Göteborg i stödområdet för att man på det sättet skall kunna åstadkomma en bättre sysselsättningsbalans. Sådana frågor kommer naturligtvis upp mot bakgrunden av att 70–75 % av all den satsning som görs regionalpolitiskt och i den statliga industriella verksamheten görs i norr. Herr Nilsson i Agnäs har glömt detta förhållande eftersom det inte har skett innanför staketet där han bor. Satsningen har emellertid skett i den norra landsdelen, där vi försöker påverka utvecklingen för att få en stabilisering.

Jag har, herr Nilsson i Agnäs, ändå sysslat med de lokaliseringspolitiska problemen i 15 år nu, dvs. från den tid då ungefär 10 000 människor årligen flyttade från de norrländska länen. Det är inte min förtjänst att vi har vänt utvecklingen, utan det är samhällsengagemangets och regeringens och riksdagens. Utvecklingen har vänt i positiv riktning så att vi under de senaste åren haft en ökning av sysselsättningen i praktiskt taget alla dessa län.

Man kan självfallet säga att vi inte har lyckats lösa sysselsättningsfrågorna i varje enskilt samhälle eller varje enskild kommun. Vi skall emellertid inte upphöra med våra ansträngningar att försöka klara de regionalpolitiska problemen uppe i Norrland. Målsättningen är givetvis att de kommuner som vi gemensamt har utformat och som är byggda på näringspolitiskt sammanhängande områden skall få ett någorlunda tillfredsställande differentierat näringsliv. Vi kommer därför att gemensamt satsa åtskilligt på dessa frågor även i framtiden. Vi får emellertid för den skull inte glömma bort vad som har gjorts under den tid som ligger bakom oss.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Industriministern gjorde i sitt senaste inlägg en större utläggning om filosofin bakom de sysselsättningsfrämjande åtgärderna i Norrland och då i första hand, i det anförandet, när det gäller Västerbottens län. Många av de synpunkter som industriministern där har framfört vill jag instämma i och också kraftigt understryka – bl. a. detta med

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om sysselsättningen
vid Sonabs anlägg-
ning i Löfvånger,
m. m.*

lokaliseringen av universitetet till Umeå och vad det har betytt för Västerbotten och för Norrland i dess helhet.

Men med denna utlokalisering följde något av en psykologisk efterverkan, som var synnerligen olycklig för Västerbottens del. När vi uppträdde på arenan och kämpade med övriga Norrlandsdistrikt och övriga regioner i Sverige fick vi ofta till svar att vi hade fått universitetet. Med andra ord: Vi borde, i varje fall t. v., vara nöjda med det. Detta har också gjort att vi fick universitetet men ingenting annat till Umeåområdet. Insatserna i speciellt Umeåområdet – om jag får ta upp det – har varit mycket små i förhållande till insatserna i övriga regioner av samma storlek och betydelse för ett omland. Det har fört med sig att vi har fått en snedfördelning av tjänster och sysselsättningsstillfällen. Tonvikten ligger på den administrativa sidan och på servicesidan, men det finns alltför liten sysselsättning i direkt industriell verksamhet. Det här är ett handikapp, som vi har fått kämpa med. Vi hoppas att statsmakternas syn på just omfattningen och behovet av insatser i det här området har ändrats och att vi kan räkna med större uppmärksamhet i framtiden.

Jag vill också säga att det för en del år sedan fattades ett beslut om utlokalisering av statliga verk. Men när det beslutet nu skulle ha effektuerats har det i mycket hög grad blivit uttunnat: verksamheten vid de verk som skulle flyttas ut har halverats eller också har det blivit dröjsmål och aviseringar om omprövning av beslutet. Det är vi ledsna och besvikna över, och det är också ett svårt handikapp när det gäller den kommunala planeringen, som måste ligga åtskilliga år före vad verkställigheten av ett sådant här beslut skall innebära.

Sedan över till Sonab. Där gjorde industriministern vissa jämförelser mellan de svårigheter som har inträffat vid de svenska varven och de svårigheter som finns inom elektronikbranschen. Det finns vissa likheter: Det är den mördande konkurrensen från företag i länder där kostnadsläget är mycket lägre än det vi har i Sverige. Det är också stora multinationella företag, som har helt andra kapaciteter när det gäller utveckling och även marknadsföring än våra svenska företag har. Det är vidare satsningar på forskning och utveckling i stort – nationellt och internationellt –, där vi har svårt att hävda oss i konkurrensen.

De svårigheterna, som hela den här branschen har att kämpa med, erkänner jag, och jag är helt på det klara med att inte heller företaget Sonab kan gå omärkt ur den striden. Men det finns också andra saker som har bidragit till det nuvarande läget. En orsak var det påtalade företagsköpet, som industriministern nu förbehållslöst erkänner var ett misstag. Men det var inte bara köpet som var ett misstag. När man gjorde sammanläggningen borde man naturligtvis så snabbt som möjligt ha samordnat olika resurser: ekonomiska, personella och produktionsmässiga.

Man gjorde upp om köpet på våren 1974, och diskussionen hade väl då pågått i varje fall under åtskilliga månader. Man borde naturligtvis snabbt ha vidtagit åtgärder för denna samordning. Men först i december

1974 tillsattes ett samordningsutskott för den uppgiften, och dess arbete ledde inte till några resultat förrän först ett bra stycke in på 1975. Jag beklagar denna försening, som väl också har bidragit till att göra svårigheterna än större för de olika produktionsenheterna efter samgåendet.

Också jag finner det viktiga nu vara att vi får en blick mot framtiden, och där ser jag stora svårigheter för Lövångers del, om inte sysselsättningen på något sätt kan tryggas. Till Lövånger har flyttat ut personal med stora tekniska kunskaper, och dessa människor är genom detta sitt kunnande en mycket stor tillgång för fabriken. När man funderar över hur framtiden skall komma att se ut vid fabriken i Lövånger kommer man självfallet fram till att dessa personella resurser om möjligt bör utnyttjas. Det betyder i klartext att man genom Statsföretags försorg till Lövånger bör lokalisera en tillverkning som ligger inom samma område som det nuvarande eller alternativt uppta förhandlingar med andra företag i Sverige som har likartade produkter för att efterhöra, om de har behov av utökad produktionskapacitet eller kan intresseras för att starta ett företag i Lövånger inom den elektroniska branschen eller en likartad bransch. Företaget är rent tekniskt och byggnadsmässigt helt uppbyggt just för den typ av verksamhet som där bedrivs.

Det är också angeläget att betona att sådana undersökningar bör ges högsta förtur. Vi är litet oroade över att det skall komma att dra ut på tiden så långt att personalen blir nervös och börjar ge sig av från orten, med de svåra konsekvenser det kommer att få på utbud av fastigheter och med andra sociala störningar som följd.

Det är också angeläget – och det säger jag väl med en viss skämtsam anstrykning – att man om möjligt bör försöka få fram ett resultat innan valrörelsen börjar. Vi ser det som en fördel om statsmakterna och Statsföretag vid avgörandet av dessa frågor också har den politiska press på sig som ett näraliggande val innebär.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag har inte förnekat att världsläget är svårt – kanske många gånger omöjligt. Jag skulle bli ledsen om industriministern har fattat det så att jag mot honom personligen har någon aversion eller att jag inte har förtroende för honom. Jag envisas med att hysa förtroende för industriministern. Han är ingen skrävlare. Jag tycker också att han ärligt medger saker som inte har varit så bra. Det är systemet som gör mig orolig och som jag vill angripa. Det är många olyckliga saker som har hänt innan Rune Johansson blev industriminister eller ens kommit in i regeringen. Man kan absolut inte heller begära att alla som arbetar i Statsföretag eller sitter i regeringen skall veta på förhand hur det skall gå. Jag medger alltså att det inte är lätt att ställa prognoser. Men när industriministern säger att vi blir oroliga om vi inte får någonting "innanför det egna staketet", tycker jag inte att det är en riktig beskrivning. Visserligen har jag väl gillat och ibland också deltagit i uppvaktningar, men det innebär ju att vi så länge som möjligt har visat förtro-

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om sysselsättningen
vid Sonabs anläggning
i Lövånger.
m. m.*

ende för att Statsföretag och regeringen skulle kunna hjälpa oss i situationer där vi inte har sett någon utväg. Jag medger också att det är många goda saker som har skett. Det vore en underlig politiker som skulle stiga upp och säga negativt att en regering som länge har suttit vid makten i Sverige bara har gjort det som är fel. Det menar jag långt ifrån. Det som har hänt har ju varit ett resultat av ett samspel mellan riksdag och regering och många goda parter, och mycket är utomordentligt bra.

Men sedan är ju läget i dag att den privata företagsamheten, som jag innerst har den största tilltron till, befinner sig i ett mycket svårt skede. Jag hoppas utvecklingen skall vända. Och jag är av den uppfattningen – det kan industriministern inte undra över – att den förda politiken i stort sett inte har varit nog förutseende. Vad jag vänder mig emot är framför allt att man inte tidigt tänkte på att hela landet skulle ha sysselsättning och tidigt gick in med åtgärder som upphävde eller minskade de stora avståndens svårigheter. Det har gjorts mycket i rätt riktning också, i form av transportstöd och annat.

Jag har fortfarande den uppfattningen att vi inte kan ställa det så att vi en dag bara har ett enda kapital som går in och skapar sysselsättning. Vi måste se till att det finns stora företag som Boliden och andra och att framför allt de många små företagen finns kvar och kan fortleva och gå i arv från generation till generation. Man har inom dessa företag utbildat en speciell kunnighet på vissa områden, som är mycket svårt att ersätta eller använda om företagen ombildas så att de får en annan struktur.

När Rune Johansson talade om varven tyckte jag inte att den jämförelsen var helt lyckad. Industriministern sade visserligen att både statliga och privata varv har svårigheter, men den verksamheten har väl fått särskilda svårigheter genom vad som hände i samband med oljekrisen.

Rune Johansson sade också att "vi är beredda att satsa skattepengar". Det måste man naturligtvis göra, men för min del menar jag att i längden går det inte på annat sätt än att vi får en verksamhet som är lönsam så att vi inte behöver sätta in skattepengar i tid och otid.

Beträffande den elektroniska industrin delar jag industriministerns uppfattning att ifrågakvarande företag inte är det enda som kommer i svårigheter. Man kämpar en ojämn kamp, sades det. Jag tror det är riktigt. Men jag vill också dela industriministerns optimism att vi kanske hittar en lösning. Det är bara det att här har ett företag först flyttat upp till Västerbotten och måste sedan flyttas därifrån. Skulle detta upprepas på många ställen, blir det en dålig tröst för oss där uppe. Och när jag hör att företrädare för Göteborg hänger på handtaget i kanslihuset och frågar om man kan komma med i stödområdet, blir jag allvarligt orolig. Var har vi hamnat? Det är prisutvecklingen, inflationen och mycket annat som medför svårigheter. Men kan inte den trenden vändas vet jag inte hur det skall gå.

Jag talade för en tid sedan med ett par unga makar som hade skaffat sig tomt och byggt ett hus i Lövånger. Jag vill inte säga att de var för-

tvivlade, men att de var oroliga är klart. Det finns säkert många sådana fall. Jag vill upprepa att jag tycker inte att industriministern hade något recept i sitt svar som ger oss i vårt län tröst.

När det gäller universitetet i Umeå kan jag inte förstå annat än att alla partier har varit eniga om att vi ville ha universitetet och att vi också är medvetna om att det har betytt oerhört mycket men är tveksamma till om satsningen varit tillräcklig. Det finns ju vissa lokaliseringar som indirekt har att göra med universitetets möjligheter att utvecklas men som antingen inte har blivit av eller som har inskränkts eller fördröjts. Därför vill jag säga att jag instämmer med herr Ångström när han säger att han har en känsla av att man ibland nöjt sig med det som var och sagt: Ni har ju fått högskolan i Umeå, och de utbildningsmöjligheterna får väl räcka! – Det räcker absolut inte!

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Bara helt kortfattat!

Jag tog upp problemet med varven i den principiella diskussionen om konkurrensproblemet, dvs. att olika industriella områden råkar ut för konkurrens med de resultat som vi upplevt för varven och som vi nu upplever också då det gäller en del av vår elektroniska industri.

Jag har också en tilltro till privat företagsamhet – jag uppskattar den i mycket hög grad – men jag klandrar inte den del av den privata företagsamheten som i dagens situation ser det angeläget med ett samarbete med samhället på områden där inte minst kapitalanspråken är så stora att det praktiskt taget är omöjligt för privata företag att klara dem. Då, menar jag, är det vår skyldighet att i samverkan mellan samhället och privat och kooperativ företagsamhet se till att vår industriella kapacitet är på sådan nivå att den kan lösa konkurrensproblemet.

Till sist – jag upprepar det – vill jag säga att man naturligtvis kan ställa mycket långtgående anspråk på besked i en fråga. Jag har försökt göra klart att vi skall vidta alla ansträngningar som är möjliga för att klara sysselsättningen i Lövånger, att vi nu är inne i mera direkta förhandlingar om ett sysselsättningsobjekt där för att rädda huvudparten av dem som kan komma i fråga för varsel om avsked. Längre kan jag inte gå, herr talman! Detta är de besked som jag också vill lämna till människorna uppe i Lövånger: Vi hoppas att sysselsättningen där skall kunna klaras, så att vi inom kort kan ge dem det besked som de nu önskar få.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder med
anledning av
holländskt förslag
om avkriminalise-
ring av innehav av
cannabis*

§ 21 Om åtgärder med anledning av holländskt förslag om avkriminalisering av innehav av cannabis

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Jadestigs* (s) den 27 januari anmälda interpellation, 1975/76:98, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr *Jadestig* har till justitieministern ställt vissa frågor angående föreslagna ändringar i den holländska narkotikalagstiftningen.

Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Det förslag till ändringar av narkotikalagstiftningen som den holländska regeringen har lagt fram innebär i fråga om innehav av cannabis en minskning av straffmaximum från fyra till två års fängelse. I fråga om brott med internationell anknytning bibehålls dock fyra års fängelse som maximistraff. För innehav av cannabis för personligt bruk föreslås det högsta straffet bli 500 holländska floriner i böter eller fängelse en månad. Innehav av upp till 30 gram av substansen skall anses som innehav för personligt bruk. Enligt vad jag har inhämtat har den holländska regeringen f. n. inga planer på att helt avkriminalisera innehav av cannabis.

För att en avkriminalisering av t. ex. innehav av cannabis skall kunna ske i ett land som i likhet med Holland och Sverige har anslutit sig till 1961 års allmänna narkotikakonvention krävs att konventionen ändras. För detta krävs i sin tur att en viss i konventionen föreskriven ordning iakttas. Något initiativ till ändring har såvitt känt inte tagits. Eftersom Sverige ratificerat konventionen kommer vi omedelbart att få kännedom om eventuella förslag till ändring av den och har då som medlem av FN:s narkotikakommission möjligheter att påverka ärendets handläggning. Enligt min mening finns det inte något underlag för ett beslut om ändring av konventionen när det gäller cannabis.

Herr *JADESTIG* (s):

Herr talman! Svenska regeringen har en fin tradition att försvara när det gäller internationellt narkotikakontrollarbete. Dess agerande för att få frågorna kring centralstimulerande medel internationellt reglerade var föredömligt, och Sverige har därigenom etablerat sig som en av de mer initiativrika länderna när det gäller internationella narkotikaåtgärder.

Det måste därför vara angeläget för svenska regeringen att stärka denna sin internationellt respekterade position genom ett kraftfullt agerande när det gäller cannabisfrågan. Försök att genom tillägg till 1961 års allmänna narkotikakonvention införa särslagstiftning för cannabis så att detta medel kan utnyttjas för privat konsumtion som njutningsmedel måste tillbakavisas med kraft. Den vetenskapliga rapporteringen om missbrukets skadeverkningar är numera så gedigen att det klart framgår att cannabis är ett beroendebildande ämne som bör vara omgärdat av samma strikta skyddsbestämmelser som andra narkotika.

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder med
anledning av
holländskt förslag
om avkriminalise-
ring av innehav av
cannabis*

Jag har i min interpellation ställt fyra frågor:

1. Vilken betydelse för svenskt vidkommande har den holländska regeringens förslag om avkriminalisering av innehav av cannabis?

2. Kommer detta förslag – om det genomförs – att få följdverkningar så till vida att andra länder kan tänkas följa efter för att avkriminalisera innehav av cannabis?

3. Strider den holländska regeringens förslag mot 1961 års allmänna narkotikakonvention?

4. Avser den svenska regeringen att vidta nödvändiga diplomatiska åtgärder, antingen på bilateral bas eller genom Förenta nationernas narkotikakommission, i avsikt att upprätthålla respekten för bestämmelserna i narkotikakonventionen.

Socialministern går inte så konkret in på mina frågeställningar, men svaret ger dock viss vägledning för en bedömning.

Svaret på den första frågan angående betydelsen av det holländska förslaget för svenskt vidkommande uppfattar jag klart positivt, och det finns alltså inte någon som helst anledning att vara orolig för att vi här hemma i Sverige skall ändra vår lagstiftning kring cannabis.

Det har ju varit ett holländskt delegationsbesök här med experter på narkotika för bara någon vecka sedan, och jag hoppas att socialministern i sina samtal med delegationen framförde sin oro över det tilltagande narkotikamissbruk som förekommer här i Sverige och i övriga Västeuropa.

Svaret på min andra fråga tolkar jag så, att inga andra länder än Holland har aviserat ändring i sin lagstiftning kring cannabis.

När det gäller fråga tre tolkar jag svaret som en bedömning att den nederländska regeringens förslag till ändring av straffsatser m. m. rymms inom den allmänna narkotikakonventionens ram.

Beträffande den fjärde frågan kan det tyckas att statsrådet var något svävande. Jag tycker det skulle vara värdefullt om jag kunde få en deklARATION att regeringen kommer att motarbeta varje förslag om ändring i den allmänna narkotikakonventionens bestämmelser. Andra länder, t. ex. vissa arabstater, Sovjetunionen och USA, är liksom Sverige starkt narkotikapolitiskt medvetna, och för ett internationellt agerande på det här området skulle Sverige få ett starkt internationellt stöd.

Både den svenska och den internationella narkotikalagstiftningen har som målsättning att stävja narkotikamissbruket. Narkotikalagstiftningen är en skyddslagstiftning. Den behövs för att alla medborgare skall förmås att medverka i strävandena att komma till rätta med narkotikamissbruket.

Jag ber, herr talman, att få tacka för svaret. Statsrådet har numera såväl alkohol- som narkotikafrågorna under sitt beskydd, och låt mig få uttala den förhoppningen att vi i vårt samhälle skall lyckas finna former som minskar de stora skadeverkningar som dessa droger vållar.

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder med
anledning av
holländskt förslag
om avkriminalise-
ring av innehav av
cannabis*

Herr TORWALD (c):

Herr talman! Min kollega herr Bengtsson i Göteborg och jag har av naturliga skäl sedan många år intresserat oss för narkotikaproblematiken. Göteborg, i egenskap av hamnstad i en gränzson för trafik mot kontinenten, har naturligtvis haft speciella problem att bemästra i dessa sammanhang. Vi har i Göteborg sedan länge satsat på förebyggande narkotikapolitik, och vi har främjat åtgärder dels från polisens sida, dels från socialvårdens sida men inte minst gemensamma insatser från polis och socialvård i ett som vi har funnit fruktbarande samarbete.

Det är trots allt så att narkotikaproblemet står i direkt relation till tillgången på narkotika. Finns det gott om cannabis och andra former av narkotika så kan man vara ganska säker på att man får ökad frekvens av narkotikamissbruk.

Det har tyvärr i vissa kretsar funnits en viss tendens att bagatellisera – jag skulle nästan vilja säga popularisera – bruket av hasch. Ganska länge var det också t. o. m. seriösa forskare som hade en känsla av att hasch var relativt ofarligt. De baserade detta ståndpunktstagande på det faktum att man inte i samma utsträckning som när det gäller andra narkotikapreparat blir fast – om jag så får säga. De flesta människor kan ägna sig åt haschbruk någon tid och sedan sluta utan alltför stora abstinensbesvär. Men å andra sidan är det en känd erfarenhet bland dem som sysslar med dessa frågor att haschen fungerar som en inkörsport till tyngre narkotikapreparat. Det blir alltså en övergång till amfetaminpreparat och sedan också heroinderivat och annat som börjat dyka upp.

Vi ser därför synnerligen allvarligt på eventuella lättnader i narkotikalagstiftningen i Holland. Jag tycker dock att statsrådets svar på denna punkt är fullt tillfredsställande. Det är glädjande att se att man i varje fall inte är inne på att helt avkriminalisera innehavet av cannabis.

Till sist skulle jag bafa vilja ha en liten kommentar. Det står i sista meningen i svaret: "Enligt min mening finns det inte något underlag för ett beslut om ändring av konventionen när det gäller cannabis." Jag antar att statsrådet därmed menar att det inte har kommit något till den svenska regeringens kännedom som tyder på att det skulle finnas någon strävan att ändra denna konvention. Men jag skulle ändå gärna vilja höra socialministerns uttryckliga försäkran att om det kommer några propåer i den riktningen, skall socialministern på allt sätt försöka motverka en sådan ändring av bestämmelserna.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Till att börja med vill jag instämma i de synpunkter som herrar Jadestig och Torwald tidigare har anfört.

Jag tycker att det finns anledning att rikta kritik mot regeringen för en viss ovilja att söka påverka i det här fallet den holländska regeringen till en förbättrad narkotikalagstiftning. Det är många gånger som vi från den här talarstolen har begärt att exempelvis justitieministern skulle ta kontakter med Holland för att försöka påverka opinionen. Nu har så

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder med
anledning av
holländskt förslag
om avkriminalise-
ring av innehav av
cannabis*

inte skett. Men jag vill här nämna, herr talman, att riksdagens justitiekott häromåret besökte Holland och hade ingående diskussioner med parlamentariker i den holländska riksdagen. Vi har fått dem att förstå att ett engagemang från vår sida inte skall uppfattas som en inblandning i ett annat lands inre angelägenheter utan att frågor om narkotikalagstiftning bör lösas i internationellt samförstånd. Om det är en svag länk i en kedja, så kommer det att negativt påverka situationen i övriga länder där man har sett om sitt hus och där man har fått en acceptabel lagstiftning.

Ett resultat av denna resa, som vi i justitiekottet företog, var att man från det holländska parlamentet för ett par veckor sedan anmälde intresse av att få komma hit och tala med oss om det lagförslag som nu föreligger. Jag tycker det finns anledning, herr talman, att notera att det lagförslaget i stora stycken tillmötesgår de önskemål och synpunkter som vi här från den svenska riksdagen har framfört. Därför tycker jag det är värt att konstatera att det nu förefaller som om en omsvängning ägde rum i Holland.

Jag tror det var herr Jädestig som sade att när de holländska parlamentarikerna var uppe i socialdepartementet fick de också den uppfattningen att Sverige tillrådde en fortsatt kriminalisering av cannabis. Jag har inget annat intryck än att man fick ett sådant besked. Däremot kanske jag ändå får antyda att när parlamentarikerna talade med oss i justitiekottet nämnde de att den information de hade fått i justitiedepartementet närmast gick ut på att det inte var Sveriges sak att lägga sig i hur Holland ordnade sin narkotikalagstiftning. Jag vill inte komma med några direkta påståenden, eftersom jag själv inte deltog i den här sammankomsten – jag vill bara framföra vad parlamentarikerna sade till oss vid den kontakt som vi hade med dem.

Det leder mig, herr talman, till slutsatsen att det svar som socialministern har givit på interpellationen borde ha kunnat få en något annan avslutning, och jag instämmer i herr Torwalds synpunkter där. Jag tycker att uttalandet att det inte finns något underlag för ett beslut om ändring av konventionen när det gäller cannabis är skäligen magert. Därför skulle jag vilja fråga herr socialministern om han kanske med det här menar att Sverige på allt sätt även i fortsättningen skall verka för att diskussionen om avkriminalisering av cannabis inte blir aktuell. I varje fall vill jag avslutningsvis säga till herr talmannen och till kammaren att det var det besked som vi parlamentariker från samtliga partier gav våra holländska kolleger när de var uppe hos oss, att diskussionen om en avkriminalisering av cannabis är icke aktuell såvitt på den svenska riksdagen ankommer.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Självfallet ser vi från folkpartiets sida med mycket stort allvar på det här problemet. Vi vet att det är en fråga som har väldigt stora konsekvenser i olika avseenden. Narkotika kan ju lätt föras över

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om åtgärder med
anledning av
holländskt förslag
om avkriminalise-
ring av innehav av
cannabis*

gränserna, och trafiken över gränserna är också mycket omfattande. Narkotikan är inte särskilt skrymmande men så värdefull per gram att även relativt dyra ombyggnader av bilar t. ex. kan löna sig, om risken för upptäckt därigenom minskar.

I beaktande av de svåra förhållanden under vilka tull och polis verkar måste man konstatera att de resultat som vunnits har varit betydande och värda erkännande. Men självfallet kan inte vi lösa problemet på nationell basis, utan det måste ske ett mycket intimt samarbete över gränserna. Vi har många gånger här i riksdagen haft anledning att påpeka hur viktigt det är att de internationella överenskommelserna – jag tänker nu på den konvention som här har omnämnts – respekteras i alla avseenden. I det sammanhanget har vi ju tidigare haft tillfälle att diskutera den nederländska regeringens, ibland åtminstone, bristande intresse när det gäller att hålla tillbaka narkotikabrukets utbredning och stävja möjligheterna att via Holland föra över narkotika t. ex. till Sverige.

Ett annat land vars inställning har haft negativa verkningar för oss är Turkiet. Den turkiska regeringens hållning har varit sådan att vi har fått ett väsentligt ökat tryck på vårt land när det gäller olagligt införande av narkotika hit. Därför finner jag det vara utomordentligt angeläget att man på det internationella planet observerar den saken samt att vi från svensk sida gör allt vad vi kan för att påverka utvecklingen positivt. Man måste sålunda vara utomordentligt återhållsam när det t. ex. gäller att lagstiftningsvägen avkriminalisera narkotikainnehav.

Det finns säkert mycket mer att göra i dessa frågor, och av tidigare talare i debatten har vi hört – inte minst av fru Kristensson – att en del är på gång. Jag noterar det och ansluter mig gärna till vad föregående talare sagt i det fallet.

Slutligen tycker också jag att avslutningen på detta interpellationssvar kunde ha inneburit en mera direkt uttalad mening från regeringens talesman att man i regeringen är beredd att göra allt som står i regeringens makt för att några lättnader i narkotikalagstiftningen, som kan medföra negativa verkningar, inte genomförs utan att man respekterar konventionen och med alla medel försöker förhindra sådana lättnader.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Det är en viktig fråga som vi nu debatterar, och jag har egentligen anledning att knyta an till vad samtliga talare här har sagt.

Man har bl. a. ställt en del frågor som gäller kontakten med Holland. Vid den holländska parlamentsgruppens besök nyligen hade jag tillfälle att inför gruppen redogöra för den svenska regeringens inställning. Som jag ser det är det väsentligt att vi har fått möjlighet att framföra vår uppfattning i narkotikafrågan, och jag finner f. n. inte skäl att därutöver vidta några åtgärder. Men jag kan försäkra att vi i regeringen med mycket stor uppmärksamhet följer utvecklingen på narkotikaområdet i Holland och i andra länder.

Såvitt jag vet har det holländska parlamentet ännu inte tagit ställning till det förslag som föreligger om cannabis. Vi vet därför inte vad som kommer att ske. Men det var av stort värde att vi fick tillfälle att diskutera frågan med de representanter för det holländska parlamentet som var här som den svenska riksdagens gäster. Från vår sida talade vi då också klarspråk och redogjorde ingående för vår syn på narkotikafrågorna, inte minst när det gäller cannabis.

Vår inställning till cannabis är oförändrad. Vi är helt på det klara med att den medför medicinska och sociala skadeverkningar och att den kan bli inkörsporten till miljöer där man missbrukar tyngre droger. Vi har från svensk sida under årens lopp slagit fast vår inställning, och jag tror att det har varit av stort värde. Denna mycket fasta och konsekventa inställning har väl också haft betydelse utanför våra gränser.

Fru Kristensson har uppenbarligen fått lov att lämna kammaren. Jag skall därför inte här gå in i någon direkt polemik mot henne. Hon tycktes anse att vi skulle ha varit passiva när det gällde att föra fram våra åsikter exempelvis till de holländska myndigheterna. Det är inte riktigt. Vi har haft fortlöpande kontakter.

Man skall inte heller glömma bort att vi i FN:s narkotikakommission, där vi är representerade, har direkta möjligheter att påverka andra länders inställning. Just i dessa dagar pågår i Genève en konferens med FN:s narkotikakommission. Det finns f. ö. i dag i vissa svenska tidningar referat från sammanträdet som understryker den svenska internationella aktiviteten. Man skall inte heller glömma bort att det var från vårt land som kravet framfördes att psykotropa medel, centralstimulantia, skulle föras in under FN:s narkotikakonvention, den s. k. Single Convention. Det har skett. Den delen är ännu inte ratificerad, men vi verkar också för detta.

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten på denna punkt. Men det är självfallet centrala och viktiga frågor. Om någon oklarhet skulle råda beträffande innebörden av den sista meningen i mitt svar, vill jag försäkra att vi, om det skulle uppstå tendenser till avkriminalisering av innehav av cannabis, med all kraft kommer att motarbeta detta.

Herr JADESTIG (s):

Herr talman! Den deklaration som statsrådet senast gjorde är mycket glädjande. Den ligger i linje med den narkotikapolitik som Sverige rätt länge fört. Jag ber att få tacka för deklarationen – nu vet vi var vi står på den här punkten.

Jag begärde egentligen inte ordet med anledning av statsrådets anförande utan för att rätta till ett missförstånd i protokollet. Fru Kristensson måste ha missuppfattat mig – hon lyssnade kanske inte så noga på mig. När hon läser mitt inlägg kommer hon att se att jag, när jag talade om den holländska delegationens besök, inte gjorde några värderingar; jag sammanträffade inte själv med delegationen. Jag uttalade bara förhoppningen att socialministern vid sitt samtal med delegationen

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om ändrade villkor
för sjukförsäkring
för pensionärer*

framförde sin oro över det tilltagande narkotikabruket i Västeuropa och även här i vårt land. Någon värdering gjorde jag alltså inte.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 22 Om ändrade villkor för sjukförsäkring för pensionärer

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 6 februari anmälda interpellation, 1975/76:111, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag är beredd medverka till att sådan ändring av de s. k. utförsäkringsbestämmelserna företas att pensionärer jämställs inom sjukförsäkringen med personer i aktivt arbete och därmed får kostnadsersättning från försäkringen oavsett den tid sjukdomen omfattar.

Ersättning i form av sjukpenning avser att täcka det inkomstbortfall som uppstår vid sjukdom. På motsvarande sätt träder förtidspension och ålderspension in i stället för den vanliga förvärvsinkomsten och utgår även vid sjukdom. Av denna anledning utgår inte sjukpenning till den som uppbär hel förtidspension. För den som uppbär ålderspension kan sjukpenning f. n. utgå för högst 180 dagar. Fr. o. m. den 1 juli i år gäller begränsningen för ålderspensionärer endast för den som fyllt 70 år eller dessförinnan börjat uppbära hel ålderspension. Den som uppbär halv ålders- eller förtidspension har alltså i princip samma rätt till sjukpenning som övriga försäkrade.

När en försäkrad vårdas på sjukhus betalas vårdavgiften av försäkringen. Samtidigt görs ett avdrag på den försäkrades sjukpenning med 20 kr. per dag eller i vissa fall med lägre belopp. För den som uppbär folkpension i form av hel förtidspension eller ålderspension svarar försäkringen för sjukhusavgiften under högst 365 dagar. Fr. o. m. den 1 juli i år gäller denna begränsning för ålderspensionärer endast för den som fyllt 70 år eller dessförinnan börjat uppbära hel ålderspension. Avdrag för den sjukhusavgift som försäkringen betalar görs endast i de fall pensionären samtidigt uppbär sjukpenning. Vid längre sjukhusvistelse får pensionären själv svara för vårdavgiften. Det har dock förutsatts att sjukvårdshuvudmännen vid behov medger avgiftsnedsättning eller avgiftsbefrielse för att inte vårdavgiften för dessa pensionärer skall bli för betungande. Den vårdavgift som pensionären får betala i dessa fall svarar i princip det sjukpenningavdrag som görs vid sjukhusvård för övriga försäkrade.

Jag vill slutligen nämna att regeringen förra året gav socialutredningen i uppdrag att utreda och snarast möjligt lägga fram förslag angående avgiftsregler vid slutet sjukvård för dem som inte omfattas av sjukförsäkringens ersättningsregler för sjukhusvård.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min interpellation. Vad jag påtalade i den var det förhållande som råder beträffande reglerna för sjukpenning till folkpensionärer.

En folkpensionär kan erhålla sjukpenning under högst 180 dagar, och vårdas pensionären på sjukhus utgår ersättning för sjukhusvård under 365 dagar. Dessa regler gäller för alla som har gått i pension – utförsäkringen träder i kraft samma dag som pensionären varit sjuk i 180 dagar, räknat från den dag då pensionsåldern inträdde.

Jag vill genast understryka att vad jag påtalade självfallet inte gäller de fall där det är fråga om en livslång sjukhusvistelse inom t. ex. långtidsvården. Då bör det givetvis bli fråga om ersättning för den sjukdel. Däremot anser jag det högst diskriminerande att pensionärer skall ha sjukpenning under 180 dagar och ingenting därutöver med undantag för att viss ersättning för sjukhusvård utgår under högst 365 dagar.

Personer i aktiv ålder behöver inte bekymra sig för den händelse de blir sjuka 180 dagar eller mycket längre. De får sjukpenning liksom sjukhusvård utan egna utlägg. Vi kan ju alla drabbas av sjukdomar som tar lång tid, oavsett om vi befinner oss under eller i pensionsåldern.

Vi brukar här i riksdagen vara tämligen överens om att det gäller att skapa så rättvisa villkor som möjligt för pensionärerna, som varit med om att lägga grunden till den välfärd vi har i vårt land. Pensionärerna bör få del av den höjning av levnadsstandarden som människor i aktiv ålder automatiskt kommer i åtnjutande av. På samma sätt bör vi rimligtvis betrakta pensionärernas ställning när det gäller våra trygghetslagar.

De utförsäkringsbestämmelser som gäller för pensionärerna kan mot den bakgrund jag här citerat inte rimma med vår allmänna inställning när det gäller rättviseskragen för våra pensionärer. Enligt min mening bör en person som träder in i pensionsåldern ha samma trygghet, framför allt vid sjukdom, som den som befinner sig i aktiv ålder. Förutsatt, som jag tidigare nämnt, att sjukdomen och vården varar viss begränsad tid, dvs. att det inte är fråga om en livslång vistelse på sjukhus eller annan vårdinrättning.

Gränsen 180 dagar för pensionärer är enligt min mening helt otillfredsställande och bör snarast mjukas upp. Man kan inte begära att en pensionär efter ett halvt års sjukdom – om det som sagt inte gäller en livslång sjukdom – skall avstå från sin lägenhet, sin telefon och annat som han måste betala för under sjukdomstiden. Om något är det viktigt att en åldrig människa känner den tryggheten att hon har det egna hemmet – med allt vad det innebär – att återvända till när sjukdomen är överstånden, med andra ord samma trygghet som människor i aktiv ålder har.

Jag skall, herr talman, ge bara ett exempel som belyser hur en pensionär kan råka i ekonomiska svårigheter på grund av de bestämmelser som jag har påtalat i min interpellation. Det gällde en patient som vistades på ett mycket stort och förnämligt sjukhus. Jag skall av naturliga skäl

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om ändrade villkor
för sjukförsäkring
för pensionärer*

ej nämna sjukhusets eller vederbörandes namn. Personen i fråga var i 70-årsåldern och hade tillbringat många månader på sjukhus. Han har fått flera hjärtinfarkter och hans ena ben är amputerat.

Vården var i alla avseenden bra, sade han. Vad han egentligen klagade över var att det faktiskt är ganska dyrt att ligga på sjukhus, även i Sverige, om man är långvarigt sjuk. Den här mannen har sin folkpension men ingen ATP. Varje dag kostade vården honom 20 kr. Mannen säger att han har 1 242 kr. i pension och att den sista sjukhusräkningen gick på 1 065 kr. Det blir sannernligen inte mycket över till några som helst utsvävningar när den räkningen är betald. Han säger att han som pensionär måste vända på slantarna.

Detta var endast ett exempel, men det ligger till viss del till grund för min interpellation.

Sedan jag framställde min interpellation har 18 personer låtit höra av sig och betonat önskvärdheten av att en ändring kommer till stånd, så att en pensionär som exempelvis inte har ATP eller annan form av tilläggspension vid längre sjukhusvistelse skall erhålla avgiftsbefrielse för att inte, som socialministern så riktigt påpekat, vårdavgiften skall bli alltför betungande.

Jag vill, herr talman, tolka socialministerns svar välvilligt. Med hänvisning till att regeringen gett socialutredningen i uppdrag att utreda och snarast möjligt lägga fram förslag angående avgiftsregler för slutna sjukvård för dem som inte omfattas av sjukförsäkringens ersättningsregler för sjukvård hoppas jag att de synpunkter jag framfört i min interpellation skall behandlas seriöst av utredningen och att hänsyn skall tas till rättvisekravet när det gäller berörda pensionärer.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag hade inte tänkt att förlänga debatten, men herr Börjessons i Falköping inlägg ger mig ändå anledning att stryka under några väsentliga principer.

Det är viktigt att i detta sammanhang hålla i minnet att både för-tidspension och ålderspension – på motsvarande sätt som sjukpenningen – är avsedd att ersätta en förvärvsinkomst. Pensionen kan ju även innefatta en relativt hög ATP eller tjänstepension. Det ligger då i sakens natur att man inte under obegränsad tid samtidigt kan få både full pension och sjukpenning. För den ålderspensionär som fortsätter att arbeta gäller att han vid sidan av sin pension har rätt till sjukpenning i 180 dagar. Från den 1 juli i år gäller begränsningarna av tiden för sjukpenning enbart dem som har hel förtidspension eller hel ålderspension.

Jag vill slutligen framhålla att pensionären har rätt till samma förmåner som övriga försäkrade när det gäller exempelvis läkarvård, tandvård, sjukvårdande behandlingar, läkemedel och resekostnadsersättning. En pensionär har också, som jag tidigare framhållit, rätt till fri sjukhusvård i sammanlagt 365 dagar. Medan det för övriga försäkrade görs ett sjukpenningavdrag på upp till 20 kr. per dag, så görs det inte något mot-

svarande avdrag på pensionen under denna tid. Först efter sammanlagt ett års sjukhusvistelse behöver pensionären börja betala avgift för mat och omvårdnad på sjukhuset.

Det är viktigt att hålla detta i minnet, och jag har därför velat göra detta tillägg. Jag vill slutligen bara än en gång understryka att det f. n. pågår en utredning om hur avgifterna för långvårdspatienter i framtiden skall utformas.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag hade kanske inte behövt begära ordet än en gång, men för klarhetens skull vill jag deklarerat att vad jag åsyftat är de pensionärer som enbart har sin folkpension och som har en längre sjukhusvistelse än 365 dagar. Det kommer säkerligen att framgå klart av protokollet vad jag avsett.

När det gäller en så långvarig sjukhusvistelse att pensionären bör lämna ifrån sig sin lägenhet och säga upp sitt telefonabonnemang, anser jag att det kan vara rimligt att ta ut denna avgift på 20 kr. Men i andra fall kan det vara hårt för en person som bara har sin folkpension att behöva betala 20 kr. om dagen. Det exempel jag anförde i mitt första inlägg visar att den pensionär det där gällde känner sig ganska bitter över att behöva betala så mycket av sin pension för vården.

Jag tror att socialministern och jag skall finna att vi är ganska överens i den här frågan när vi läser resp. inlägg.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 23 Om kostnaderna för hemtransport av avliden person

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 11 februari anmälda interpellation, 1975/76:113, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag är beredd att medverka till att kostnaderna för transport av avliden person från sjukvårdsinstitution till hemorten bestrids inom ramen för den allmänna försäkringen.

Frågan om ersättning för kostnader i samband med dödsfall har diskuterats av riksdagen under en följd av år. Riksdagen har därvid framhållit bl. a. att begravningshjälp utgår från yrkesskadeförsäkringen samt att det ekonomiska skyddet för kostnader vid dödsfall i övrigt upprätthålls genom frivilligt tecknade försäkringar.

Yrkesskadeförsäkringen omfattar i princip alla anställda i allmän eller enskild tjänst. Ersättningen vid dödsfall från yrkesskadeförsäkringen i form av begravningshjälp motsvarar 20 % av basbeloppet vid årets ingång. Yrkesskadeförsäkringskommittén har i sitt betänkande (SOU 1975:84) föreslagit en höjning av denna ersättning. Vidare upprätthålls ett be-

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om kostnaderna
för hemtransport av
avlidne person*

tydelsefullt ekonomiskt skydd i samband med dödsfall genom tjänstegrupplivförsäkringar och frivilliga grupplivförsäkringar samt försäkringar i begravningskassor och sjuk- och begravningskassor. Dessa försäkringar kan vanligen omfatta även den försäkrades maka eller make.

Genom de nu nämnda försäkringsformerna har skapats ett ekonomiskt skydd för kostnader i samband med dödsfall för i stort sett samtliga förvärvsarbetande. De kostnadsfrågor som herr Börjesson tar upp i sin interpellation har samband med bl. a. de frågor om begravningsväsendet m. m. som behandlas i en särskild arbetsgrupp i anslutning till överläggningarna i stat-kyrka-frågorna. Jag är mot denna bakgrund inte beredd att f. n. ta ställning till hur dessa frågor skall lösas i framtiden.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag nästan ber om ursäkt för att jag har besvärat socialministern tre gånger i dag. Det här är min andra interpellation, och även för detta interpellationssvar ber jag att få framföra ett tack.

Som jag framhållit i min interpellation bestrids kostnaden för hemtransport av avlidne person från det sjukhus dit vederbörande blivit remitterad inte av den allmänna försäkringen.

Det trygghetssystem som vi här i landet har byggt upp inte minst med tanke på sjukdomsfall och vård vid institution etc. ger de enskilda medborgarna nära nog all den ekonomiska hjälp som påkallas. Sålunda utgår även reseersättning när patienter remitteras till olika vårdanstalter.

Men avlider en patient vid den institution där vederbörande vårdas ankommer det på dödsboet att stå för kostnaderna för hemtransporten av den avlidne. I många fall blir detta mycket betungande, särskilt då vederbörande remitterats till ett sjukhus långt från hemorten.

Socialministern framhöll att begravningshjälp utgår från yrkesskadeförsäkringen samt att det ekonomiska skyddet vid dödsfall i övrigt upprätthålls genom frivilligt tecknade försäkringar. Det är riktigt i de situationer där vederbörande är yrkesskadeförsäkrad eller frivilligt har tecknat försäkring.

I detta sammanhang får dock inte förglömmas att det finns mycket stora grupper människor som inte omfattas av detta skydd, speciellt äldre, ej yrkesverksamma samt barn och ungdom. Dessa står helt utan ekonomisk hjälp i en dylik situation.

I sådana fall blir det de anhöriga eller – om dessa ej kan betala kostnaderna – socialvården som får betala. Det sistnämnda alternativet torde för många anhöriga framstå som någon form av fattighjälps som känns motbjudande att anlita.

Som jag tidigare sagt – och jag vill gärna upprepa det – finns det alltför många i detta land som har varken yrkesskadeförsäkring eller grupplivförsäkring och som därmed inte åtnjuter försäkringsskydd.

För att min framställning skall bli så korrekt som möjligt vill jag gärna säga att i det län som jag representerar, Skaraborgs län, har vi löst frågan så att i de fall en patient remitteras till sjukhus utanför länet betalar

landstinget kostnaden för hemtransport för den händelse patienten avlider under vistelsen där.

Därmed har landstinget svarat för de kostnader som rätteligen, enligt min mening, bör åvila försäkringskassan. Det kan synas ganska märkligt att om man blir remitterad till ett sjukhus erhåller man ersättning från sjukkassan för resekostnader, men om man avlider på detta sjukhus skall antingen yrkesskadeförsäkringen, den frivilligt tecknade försäkringen, anhöriga eller i sista hand socialvården träda emellan och svara för kostnaderna – för så vitt inte detta är ordnat på samma sätt som i Skaraborgs län, där landstinget träder emellan då det gäller remisser utom länet.

Socialminister Aspling är inte, om jag läser svaret rätt, beredd att ta ställning till hur man skall ordna skyddet för den grupp människor som inte är förvärvsarbetande. Han hänvisar i stället till de frågor om begravningsväsendet m. m. som behandlas i en särskild arbetsgrupp i anslutning till överläggningarna i stat-kyrka-frågorna. Även om socialministern därmed inte vill ta ställning till själva sakfrågan vill jag uttala en förhoppning om att han måtte beakta de önskemål som jag framfört i min interpellation samt därmed åtföljande kommentarer.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 24 Om iakttagande av kvalifikationskraven vid tillsättning av tjänst som hälsovårdsinspektör

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Hållsta (c) den 5 februari anmälda interpellation, 1975/76:105, och anförde:

Herr talman! Herr Johansson i Hållsta har frågat vilka åtgärder jag tänker vidta för att garantera att hälsovårdsstadgans krav på kvalifikationer tillgodoses vid tillsättning av tjänst som hälsovårdsinspektör.

I 14 § hälsovårdsstadgan föreskrivs att det i varje kommun skall finnas en eller flera hälsovårdsinspektörer som skall biträda hälsovårdsnämnden. I samma paragraf sägs att den som antas till heltidsanställd hälsovårdsinspektör skall ha genomgått fastställd kurs för hälsovårdsinspektörer. Socialstyrelsen kan medge dispens från detta utbildningskrav om någon på grund av annan utbildning eller förvärvad erfarenhet bedöms lämplig att fullgöra på hälsovårdsinspektör ankommande uppgifter.

Såvitt jag har mig bekant har gällande behörighetskrav för hälsovårdsinspektörer inte åsidosatts då sådana tjänster utannonserats och tillsatts. Vad herr Johansson i Hållsta förmodligen åsytar torde vara det förhållandet att några större kommuner tillsatt särskild förvaltningschef med administrativa och organisatoriska uppgifter under hälsovårdsnämnden. En sådan organisation befriar dock inte kommunerna från skyldigheten att ha hälsovårdsinspektör anställd.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att en särskild utredning

Nr 73

Torsdagen den
26 februari 1976

Om iakttagande av kvalifikationskraven vid tillsättning av tjänst som hälsovårdsinspektör

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om iakttagande av
kvalifikationskra-
ven vid tillsättning
av tjänst som
hälsovårdsinspektör*

tillsattes år 1974 med uppgift att se över hälsovårdsstadgan. Enligt vad jag har inhämtat avser utredningen att även behandla frågan om behörighetskrav för hälsovårdsnämndernas tjänstemän.

Herr JOHANSSON i Hållsta (c):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Anledningen till att jag riktar denna interpellation till socialministern är att jag är en av ledamöterna i den utredning som har till uppgift att se över nuvarande hälsovårdsstadga, där det i 14 § står att heltidsanställd hälsovårdsinspektör skall ha genomgått fastställd utbildning för hälsovårdsinspektörer.

De fall jag åberopat i min interpellation gäller tillsättandet av förvaltningschefer. Så som jag ser frågan måste det vara ett handikapp för en chef att ha en sämre grundutbildning än inspektörerna, och detta kan leda till onödiga komplikationer vid ärendenas behandling – i synnerhet när besvärliga ärenden, som dessutom kanske är gränsfall, behandlas. Risk kan f. ö. föreligga att misstanke uppstår att chefstillsättandet skett politiskt. Möjligheten för en ambitiös hälsovårdsinspektör att avancera till förvaltningschef omtintetgörs dessutom om denne inte måste ha en tillräcklig grundutbildning. Detta kan medföra att ambitionsgraden nedsätts och att en god laganda på hälsovårdskontoret äventyras, vilket till sist måste leda till att miljövarsarbetet försvåras och drar ut på tiden. En sådan utveckling skulle motverka vår strävan att så snabbt som möjligt lösa miljöproblemen i vårt land.

Som delaktig utredare när det gäller översynen av hälsovårdsstadgan skall jag medverka till att utforma en ny hälsolag som jag hoppas skall bli av den kvaliteten att den skall gälla många år för vårt land. Inför det viktiga arbetet anser jag att socialministerns principiella inställning till min fråga är mycket betydelsefull.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Interpellanten åberopar Gävle kommun som en av de kommuner som på senaste tiden skulle ha tillsatt hälsovårdstjänsteman med hälsovårdsinspektörs arbetsuppgifter, där vederbörande tjänsteman inte uppfyllt de i hälsovårdsstadgan angivna kraven. I Gävle kommun har inte, vare sig nu eller tidigare, någon sådan tillsättning ägt rum. Än mindre har någon diskussion förekommit i tidningar om någon sådan tillsättning.

Däremot har Gävle kommunfullmäktige under hösten 1974 antagit en ny organisation för sin hälsovårdsförvaltning. Denna organisation är resultatet av en utredning som genomförts i nära samverkan med sex liknande kommuner och Svenska kommunförbundet. Den nya organisationen, som för Gävles del genomfördes den 1 januari 1976, föranledde dessförinnan tillsättningar av dels en ny befattning som hälsovårdschef och dels befattningar som i den nya organisationen fått nya benämningar.

Den nya organisationen med sina befattningar bygger självfallet på

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om iakttagande av
kvalifikationskra-
ven vid tillsättning
av tjänst som
hälsovårdsinspektör*

hälsovårdsstadgans krav beträffande kompetens och behörighet. Förvaltningschef i den gamla organisationen var stadsläkaren. I den nya organisationen är hälsovårdschefen – som är en ny tjänst – förvaltningschef. Beträffande kraven på denna befattningshavare har understrukits att genomgången utbildning till hälsovårdsinspektör inte kan fastläggas som krav. Personer med annan lämplig bakgrund bör även kunna komma i fråga. Vid sidan av en grundläggande hygienutbildning samt kunskaper i och erfarenhet av samhällsplanering och miljövårdsfrågor fordras av denne befattningshavare främst administrativ duglighet och god samarbetsförmåga.

Vid tillsättningen av den nya tjänsten som hälsovårdschef-förvaltningschef framförde de hos nämnden anställda åtta hälsovårdsinspektörerna att den nuvarande intendenten, som var föreståndare för hälsovårdsbyrån och förvaltningschefens ställföreträdare, borde för de få år som han hade kvar till pension utses till hälsovårdschef.

Hälsovårdsnämnden utsåg emellertid – utan reservation – på grundval av en ingående beredning bland 16 sökande stadsveterinären. Till biträdande hälsovårdschef utsågs ifrågavarande intendent. Av de åtta inspektörer som undertecknat skrivelsen till nämnden var tre sökande till den aktuella tjänsten eller till tjänsten som biträdande chef.

Det enda som förekommit i Gävletidningarna om befattningstillsättningar i hälsovårdsnämnden är dels den nämnda skrivelsen från inspektörerna om att de önskade intendenten till hälsovårdschef och dels i samband därmed ett intervjuuttalande av en länshälsovårds konsulent, tillika tidigare ordförande i hälsovårdstjänstemannaförbundet, att en hälsovårdschefs befattning skulle vara en befordringstjänst för inspektörer.

Från hälsovårdsnämndens i Gävle sida har en bedömning av de sökande till den helt nya och viktiga tjänsten som hälsovårdsförvaltningschef gjorts med hänsyn till meriter och lämplighet. Såväl fackmannasom chefsaspekter har anlagts vid prövningen.

Det är svårt att förstå interpellantens koppling till såväl departementschefens uttalande i propositionen angående hälsovårdsstadgan som hans åberopande av vad socialstyrelsen anfört när det gäller översynen av hälsovårdsstadgan. Det är väl ändå för kommunerna – i alla fall för de kommuner som åberopas i interpellationen – helt självklart, vilket också framgår av hälsovårdsstadgan, att hälsovårdsnämnderna till sitt biträde skall ha hälsovårdsinspektörer med föreskriven utbildning. Det kan däremot inte vara lämpligt och nödvändigt att kräva att förvaltningschefen skall ha just den typen av utbildning. Fastmera bör kommunerna ha friheten att välja förvaltningschef på en bredare bas än den som inspektörsutbildningen i dag erbjuder.

Herr talman! Jag har funnit det angeläget att gå in i debatten för att ge fakta i frågan, eftersom den kommun där jag har ett politiskt medansvar i interpellationen har utpekats på ett felaktigt sätt. Utan att gå in på speciell kommun har f. ö. herr socialministern lämnat just det svar som detta utnämningssärende kan sägas vila på.

Torsdagen den
26 februari 1976

*Om iakttagande av
kvalifikationskra-
ven vid tillsättning
av tjänst som
hälsovårdsinspektör*

Herr JOHANSSON i Hållsta (c):

Herr talman! Jag har fått uppgifter från Gävle i denna fråga, och om jag har fått fel informationer ber jag att få beklaga det. Efter vad jag hörde blev en veterinär tillsatt på denna tjänst. Jag vill inte påstå att en veterinär har en dålig utbildning, men ändå har väl inte en veterinär fått tränga in i de grundläggande frågorna på det sätt som en inspektör har fått göra.

Jag har framställt min interpellation därför att jag vill få information inför arbetet i utredningen.

Jag anser, såsom jag sade i mitt tidigare inlägg, att en chef bör ha den grundläggande utbildning som en inspektör har, för att rätt kunna bedöma inspektörernas utlåtanden. Det är inspektören som framlägger utlåtanden när ärendena skall behandlas i hälsovårdsnämnd, och då bör chefen vara så insatt i frågorna att han förstår vad inspektören menar. Det kan, som jag också sagt, många gånger vara fråga om gränsfall. Jag har själv jobbat som hälsovårdsnämndsordförande innan jag kom in i riksdagen och vet litet grand om hur en hälsovårdsförvaltning arbetar.

Mot den bakgrunden anser jag det viktigt att just chefen skall ha samma elementära grundutbildning som inspektörerna.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att de som tillsätts som förvaltningschefer skall ha en utbildning som inte på något sätt kan anses som dålig. Men vi måste komma ihåg att hälsovårdsområdet inte är någon speciell del av kommunens liv. Vi har motsvarande förhållanden när det gäller t. ex. socialförvaltningen. Det är inte säkert att socialförvaltningens chef är socionom. Det kan med fördel också vara en person med annan utbildning och andra erfarenheter än just en socionomutbildad. Det är inte heller säkert att skolförvaltningens chef har lärarutbildning. Man kan alltså dra en del paralleller till den ordning som här har tillämpats, och jag tror inte att det behöver innebära någon försvagning.

Jag har för övrigt haft överläggningar med båda parter i denna fråga långt före den aktuella utnämningen. Man har vänt sig till mig i min egenskap av kommunfullmäktiges ordförande, och jag har också rekommenderat hälsovårdsinspektörerna att utarbeta den skrivelse som citerats här och som kommit att införas i en av Gävletidningarna. Jag tyckte nämligen att personalen, om den hade en avvikande uppfattning, skulle meddela detta i form av en offentlig skrivelse till hälsovårdsnämnden, och det är det som har skett i detta sammanhang.

Att sedan resultatet från personalens synpunkt inte blivit vad man hade väntat sig är en annan sak, men bedömningarna har kunnat göras med tillgång till deras synpunkter på frågan.

Herr JOHANSSON i Hållsta (c):

Herr talman! Jag lägger mig nu inte i tillsättandet av tjänster inom andra förvaltningar utan intresserar mig endast för hälsovårdsförvalt-

ningen, eftersom den berör mitt intresseområde. Jag kan ändå inte helt komma ifrån uppfattningen att just denna typ av förvaltning skiljer sig en hel del från andra förvaltningar. Den är speciell genom att man får arbeta så mycket ute på fältet och just i de känsliga miljövårdsfrågorna. Jag tycker att detta har en viss betydelse.

Men det skulle vara intressant att höra vad socialministern ger mig för råd inför det fortsatta arbetet på detta område.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag skall inte direkt lägga mig i denna debatt. Den har varit upplysande och intressant.

Skall jag göra något tillägg vill jag konstatera att det i större kommuner sedan länge varit ganska vanligt att hälsovårdsnämnderna också anställt personal med annan utbildning än hälsovårdsinspektörsutbildning. Exempel på detta är veterinärer för den livsmedelshygieniska verksamheten, stadsläkare och personer med teknisk kompetens. Under senare tid har hälsovårdsnämnderna i vissa större kommuner även tillsatt personer med juridisk och administrativ utbildning som förvaltningschefer med administrativa och organisatoriska uppgifter under hälsovårdsnämnderna.

Några väsentliga problem i det dagliga praktiska arbetet torde detta såvitt jag förstår i regel inte ha medfört. Men som jag har nämnt i mitt svar befriar en sådan organisation inte kommunen från skyldigheten att ha hälsovårdsinspektör anställd.

Nu har utredningen att se över detta. Herr Johansson i Hållsta är ju med i utredningen, så ni får tillfälle att diskutera dessa frågor, men eftersom jag blev uppfordrad här har jag velat göra detta tillägg.

Allra sist kanske jag också skall nämna att vi har ett besvärssärende i en sådan här fråga. Detta besvärssärende har vi inte tagit ställning till.

Det kommer att ske före sommaren.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 25 Föredrogs och hänvisades

Motion

1975/76:2209 till konstitutionsutskottet

§ 26 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna 1975/76:130 och 131.

§ 27 Anmäldes och bordlades

Proposition

1975/76:120 om avgivande av förklaring enligt artikel 46 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Torsdagen den
26 februari 1976

Anmälan av
interpellationer

Anmälades och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 25 februari

1975/76:132 av herr *Carlshamre* (m) till herr socialministern om alkoholpolitiken:

Meddelandet att den till innevarande riksmöte aviserade propositionen angående en reformerad alkoholpolitik inte kommer att framläggas har utflöst besvikelse inom och utom riksdagen. Att till ett redan mer än tioårigt utredningsarbete nu läggs ytterligare minst ett år av förberedelser innan förslag kan framläggas måste oroa alla som inser att i varje fall det snabbt tilltagande alkoholmissbruket bland barn och ungdom kräver omedelbara motåtgärder.

Man kan ha en viss förståelse för svårigheterna att i avsedd tid hinna färdigställa en proposition på grundval av det mycket omfattande och delvis motstridiga material som alkoholpolitiska utredningen med reservationer och remissyttranden erbjuder. Man kan också antaga att en del av utredningens faktamaterial redan hunnit bli föråldrat och kan behöva kompletteras och aktualiseras.

Ikke desto mindre är den ytterligare fördröjning av förslag och beslut som blir följden av regeringens beslut att inhibera den aviserade propositionen djupt beklaglig. Kommunala myndigheter – framför allt inom skola, barnavård och socialvård – med erfarenhet av att alkoholmissbruk och alkoholskador snabbt förvärras har länge och otåligt avvaktat de nya alkoholpolitiska signaler som man visste måste komma. Nu kommer sannolikt många lokala myndigheter att se sig tvingade att själva vidtaga de åtgärder som är möjliga inom ramen för gällande lag. Detta arbete måste försvåras av att man saknar varje antydning om vart regeringen syftar med det fördröjda reformarbetet.

Den nya beredning som skall göras inom regeringens kansli kan inte rimligen vara helt förutsättningslös. Regeringen måste förutsättas ha åtminstone någon uppfattning om reformarbetets huvudsakliga inriktning. Det är angeläget att regeringen snarast deklarerar sina avsikter till ledning för dem som i väntan på regeringsförslag och riksdagsbeslut måste försöka hindra att de redan mycket svåra alkoholproblemen, särskilt bland barn och ungdom, ytterligare förvärras.

Med hänvisning till det anförda ber jag att till herr socialministern få ställa följande frågor:

1. Varför har regeringen beslutat att inte förelägga riksdagen den aviserade propositionen om alkoholpolitiken?
2. Vill socialministern medverka till att, i avvaktan på en total alkoholpolitisk reform, åtgärder snabbt vidtages för att motverka alkohol-

missbruk bland barn och ungdom?

3. Kan socialministern ange vad som enligt regeringens uppfattning bör vara huvudinriktningen av en kommande alkoholpolitisk reform?

den 26 februari

1975/76:133 av herr *Lothigius* (m) till herr jordbruksministern om åtgärder för att förhindra oljeutsläpp i Östersjön:

En ny påminnelse om vilka skadeverkningar som åstadkommes i samband med oljeutsläpp i Östersjön har nått oss de senaste dagarna.

Återigen har tiotusentals sjöfåglar dött eller skadats genom att de kommit i kontakt med olja eller oljeförorenat vatten. Med fog är flertalet svenskar djupt upprörda över det inträffade.

Sedan årtionden tillbaka har Sverige deltagit i internationella överenskommelser rörande skydd av våra farvatten. Likaså har den nationella lagstiftningen anpassats och skärpts allteftersom kunskapen om riskerna av bl. a. oljeutsläpp ökat. Ett viktigt instrument för Sveriges del är lagen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg – den s. k. oljeskyddslagen. De genom internationella konventioner och nationell lagstiftning vidtagna åtgärderna har skapat ett intryck av att oljeutsläpp från fartyg i Östersjön är förbjudet. Så är emellertid inte fallet, då undantagsbestämmelser och i vissa fall dispenser medger oljeutsläpp. Det är således under vissa omständigheter tillåtet att göra oljeutsläpp. Dessa ur miljöskyddssynpunkt beklagliga förhållanden kan sålunda ha möjliggjort den nu inträffade katastrofen.

Enligt vissa uppgifter föreligger numera tekniska möjligheter att "märka" oljan i tankfartyg. Detta innebär att det också är möjligt att härleda från vilket fartyg oljeutsläpp gjorts. Övervakning av efterlevnad av nu gällande och kommande konventioner rörande miljöskydd förbättras därmed i hög grad.

Det är angeläget att alla till buds stående möjligheter utnyttjas i syfte att skydda Östersjöns miljö. I flertalet utredningar har Östersjöns känslighet för miljöstörningar dokumenterats. Kan miljöskyddet inte inom snar framtid lösas på ett tillfredsställande sätt, torde det i framtiden komma att krävas ett jättelikt restaurationsarbete för att återställa förlorad miljö. Likaså är det inte bara fråga om några tiotusentals fåglar som kommer att dödas, utan också hela, numerärt svaga, arter riskerar att förintas.

Mot bakgrund av det anförda anhöller jag om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern få ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder avser herr statsrådet vidtaga för att "märkning" av olja snarast möjligt skall komma till stånd?
2. Avser herr statsrådet att intensifiera Sveriges ansträngningar att förbättra nu gällande internationella överenskommelser rörande skyddet av Östersjöns marina miljö?
3. Anser herr statsrådet att nu befintliga anläggningar för tankren-

Torsdagen den
26 februari 1976

*Anmälan av
interpellationer*

göring i anslutning till angöringsplatser för oljetankfartyg har erforderlig kapacitet?

1975/76:134 av herr *Sjöholm* (fp) till herr justitiedepartementet om förbud mot amatörboxning:

I propositionen 118 år 1969 framförde justitiedepartementet förslag om förbud för professionell boxning. Förslaget antogs av riksdagen. Tanken på förbud även mot amatörboxning – som förordats av praktiskt taget samtliga remissinstanser – förklarades i propositionen böra vila i avvaktan på resultatet av den reformering av amatörboxningen som avsågs skola komma till stånd genom iakttagande av de säkerhetsföreskrifter som utarbetats och rekommenderats av en nordisk läkarkommitté. I detta avseende bör vissa uttalanden av departementschefen i propositionen bringas i erinran.

”Att de rekommenderade föreskrifterna införs av amatörboxningens organisationer torde enligt promemorian få anses utgöra en första förutsättning för att denna boxning alltjämt skall få utövas i Sverige.” (S. 20.) ”Boxningsförbundets styrelse har förklarat sig vilja medverka till att ytterligare säkerhetsföreskrifter införs i enlighet med kommittéförslaget och har nämnt vilka regeländringar som närmast kommer i fråga. Av förbundets uttalande framgår emellertid att man f. n. inte avser att införa samtliga föreslagna föreskrifter. Den nordiska kommittén anser däremot, att förslagen måste betraktas som en helhet, och under remissbehandlingen har, främst från medicinsk expertis, framhållits att samtliga föreskrifter är betydelsefulla och att det bör vara ett minimikrav att de till fullo genomförs för att boxningen skall kunna tillåtas.” (S. 32.)

”Jag är för egen del benägen att – under förutsättning att de föreslagna säkerhetsföreskrifterna kommer att genomföras utan något väsentligt undantag – inta ståndpunkten att förbud mot amatörboxningen inte bör införas f. n. Denna ståndpunkt bör dock omprövas, om den nämnda förutsättningen inte uppfylls eller om det visar sig att berörda föreskrifter inte i tillräcklig grad undanröjer hälsoriskerna.” (S. 33.)

”Målet för den utveckling mot nya säkerhetsbestämmelser som RF och boxningsförbundet har förklarat sig beredda att arbeta för bör vara att samtliga föreskrifter som den nordiska kommittén har föreslagit genomförs.” (S. 34.)

I skilda sammanhang har jag tidigare påvisat att Boxningsförbundet icke respekterar de av regering och riksdag antagna säkerhetsföreskrifter, vilkas iakttagande angivits som en första förutsättning för att amatörboxningen skulle få utövas här i landet. Mot Boxningsförbundets bestridande av mina uppgifter har justitiedepartementet uppenbarligen icke ansett sig böra företa den omprövning som utlovats i propositionen 118 år 1969. Såsom framgår av nedan intagna skrivelse av den 26 januari 1976 till Svenska boxningsförbundet från Sveriges Riksidrottsförbund har Box-

Torsdagen den
26 februari 1976

*Meddelande om
frågor*

ningsförbundet numera helt öppet beslutat sig för att nonchalera säkerhetsföreskrifterna och därmed statsmakternas beslut.

”Riksidrottsstyrelsen beslöt vid sammanträde 1976-01-23 att bifalla Ert förbunds framställning om godkännande av ändring i tävlingsbestämmelserna avseende sänkning av åldersgränsen för erhållande av tävlingslicens från 17 till 15 år.

Med vänlig hälsning

Sveriges Riksidrottsförbund

Administrativa avdelningen

Jens Åkerman

e.u.”

Den nordiska läkarkommitténs första säkerhetsföreskrift lyder så: ”Den nedre åldersgränsen för tävlingen bör höjas till minst 17 år för amatörer.”

Boxningsförbundet – med riksidrottsstyrelsens sanktion – sänker nu denna gräns till 15 år. Mera naket kan föraktet för den av regering och riksdag ådagalagda omsorgen om ungdomens hälsa icke demonstreras. Mera klart kan icke visas att förutsättningen för amatörboxningens drivande – enligt riksdagsbeslutet 1969 – brustit.

Efter vad som sålunda skett anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr justitieministern få ställa följande fråga:

Ämnar statsrådet nu infria utfästelsen i propositionen 118 år 1969 att ompröva frågan om förbud mot amatörboxningen?

§ 29 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 25 februari

1975/76:252 av herr *Rosqvist* (s) till herr kommunikationsministern om åtgärder för att förhindra oljeutsläpp i Östersjön:

Det oljeutsläpp som nyligen skett i Östersjön har orsakat en av de allvarligaste katastroferna för vårt fågelliv. Det beräknas att ca 50 000 alffåglar har skadats och kommer att dö. Varifrån oljan kommer har icke kunnat utrönas.

Enligt vissa pressuppgifter skulle oljeutsläpp i Östersjön enligt svensk lagstiftning fortfarande vara tillåtet.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Får oljeutsläpp ske i Östersjön enligt gällande svensk lagstiftning? Om svaret är nej, vad avser i så fall regeringen att vidtaga för ytterligare åtgärder för att förhindra oljeutsläpp?

Torsdagen den
26 februari 1976

Meddelande om
frågor

1975/76:253 av herr *Brännström* (s) till herr försvarsministern om förslag till riksdagen rörande frivilligförsvarets förmåner:

När räknar försvarsministern med att förslagen i betänkandet Frivilligförsvarets förmåner (SOU 1975:73) kan föreläggas riksdagen för beslut?

1975/76:254 av herr *Larsson* i Staffanstorp (c) till herr jordbruksministern om kostnadsansvaret för vattenvården:

Vattenlagsutredningen avlämnade i maj 1973 ett betänkande angående vattenförbund (SOU 1973:31). Genom lagstiftning på detta område skulle vattenvården stimuleras och en rättvisare fördelning av kostnadsansvaret för denna vård kunna tryggas. Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att redovisa när förslag som syftar till en rättvisare fördelning av kostnadsansvaret för vattendragens vård kan föreläggas riksmötet?

1975/76:255 av herr *Lindahl* i Hamburgsund (fp) till herr kommunikationsministern om villkoren för rätt att framföra postbåt:

En 59-årig man har varit sjöman hela sitt liv och de senaste 15 åren fört postbåten Stora Kornö-Lysekil. Han saknar formell kompetens. Sjöfartsverkets byråkrater anser att han på grund av avsaknaden av formell kompetens måste sluta sitt arbete att framföra postbåten.

Anser statsrådet mycket stor praktik och erfarenhet vara tillräcklig grund för dispens från formella krav i vissa fall?

1975/76:256 av herr *Torwald* (c) till herr försvarsministern om förslag till riksdagen rörande frivilligförsvarets förmåner m. m.:

I det svenska totalförsvaret utgör frivilligorganisationerna en lika typisk som betydelsefull del. Längre har ersättningen till bl. a. instruktörer vid deras verksamhet utgjort ett svårlöst problem. Frågan har varit under utredning sedan ganska lång tid. Den 23 september 1975 avlämnade dock den s. k. UFV-utredningen sitt betänkande, som varit under remiss fram till början av detta år. ÖB har i sitt remissyttrande föreslagit att de nya ersättningarna skulle utgå fr. o. m. den 1 juli 1976. Tyvärr har jag nu erfarit att försvarsministern inte har för avsikt att förelägga vårriksdagen en proposition i ärendet, varför frågan om ersättningarna till instruktörer m. fl. uppenbarligen skjutits på framtiden.

Då detta innebär uppenbara nackdelar för verksamheten inom de frivilliga försvarsorganisationerna ber jag att få ställa följande frågor:

1. Från vilken tidpunkt kan man räkna med att de nya förmånerna

enligt UFV kommer att utgå?

2. Kommer dessa förmåner att i stort ansluta sig till utredningens förslag?

§ 30 Kammaren åtskildes kl. 17.46.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 73

Torsdagen den
26 februari 1976

*Meddelande om
frågor*